

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет сходознавства

кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота з філології на тему:

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ

Студентки групи ЗМПкіт 57-20
факультету сходознавства
заочної форми навчання
з освітньо-професійної програми
галузевий переклад: китайська мова,
англійська мова
Спеціальності 035 Філологія
Софієнко Юлії Тарасівни

Науковий керівник:
д. філол. наук, проф. Валігура О.Р.

Допущена до захисту
« ___ » _____ 2021 року

Завідувач кафедри

_____ Любимова Ю.С.

_____ (підпис)

_____ (ПІБ)

Національна шкала

_____ Кількість балів

Оцінка ЄКТС

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ҐЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	9
1.1 Дослідження поняття “ґендер” та “ґендерна асиметрія”.....	9
1.2 Феномен ґендерних стереотипів.....	16
1.3 Становлення ґендерних стосунків у китайській картині світу.....	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	30
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИРАЖЕННЯ ҐЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	32
2.1 Ієрогліфічне письмо як основа китайської мови	32
2.2 Вивчення морфеми сучасної китайської мови.....	39
2.3 Походження морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”.....	44
2.4 Відображення ґендерних стереотипів у сучасній китайській мові на різних її рівнях.....	46
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	53
РОЗДІЛ 3 ПРОЯВИ ҐЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ КРІЗЬ ПРИЗМУ СЛОВОТВОРЧИХ МОРФЕМ 女 та 男.....	56
3.1 Прояви ґендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 на матеріалі фразеологізмів.....	56
3.2 Прояви ґендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 в Інтернеті.....	70
3.3 Прояви ґендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 у формах китайських імен.....	76
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	80

ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	91
简评.....	92

ВСТУП

В останнє десятиліття цікавість до лінгвістичної гендерної асиметрії зростає: проводяться наукові семінари, з'являються періодичні видання, які широко розкривають проблему гендера, зростає кількість дисертацій.

Загальновідомо, що “гендер” прийшло у лінгвістику не так давно – з англійської “gender” означає граматичну категорію роду. Згодом його значення було перенесено у ряд інших наук – соціальну психологію, історію та соціологію. На цю тему було проведено багато досліджень з різними мовами світу, зокрема з європейськими (Г. А. Брандт, М. А. Гаврилук, А. В. Меренков, Н. Чодороу, Р. Столлер, Е. Оуклі тощо). Що стосується китайської лінгвістики, то тут ситуація дещо інша.

Поняття “гендер” у китайській лінгвістиці й досі залишається малодослідженим. Тільки за останні 20 років почали з'являтися праці та лінгвістичні дослідження у сфері гендерних стосунків та гендерної асиметрії у китайській мові (Чжен Чжантай, Цзі Сьюцін, Лі Їн, Чжан Яньсян тощо). У процесі дослідження в області теорії “роду”, “статеві приналежності” вчені дуже часто упускають суттєву різницю у сфері “статеві приналежності” між китайською та західною культурами. Разом з тим, сучасна китайська мова є ізолюючою мовою. У таких мовах відсутня граматична категорія, тобто немає роду, відмінку та часу. У вивченні вокабуляру мовцями різних статей необхідно відрізнити специфіку використання, з одного боку, та диференціацію гендерно маркованих одиниць для характеристики чоловіків та жінок. Саме це й засвідчує **актуальність теми** нашого дослідження.

Актуальність дослідження визначається вивченням гендерних стереотипів у китайській мові та їх представленості в китайській картині світу. До того ж, зростаючий вплив Китаю активізує обговорення теми “гендеру” в

світових процесах, викликаючи потребу всебічного вивчення результатів його соціокультурного розвитку, одним з яких також є розвиток словотворчих морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”. Лінгвістичні особливості китайської мови ще не були достатньо досліджені із урахуванням їх гендерної асиметрії та стереотипів у таких сферах китайської мовної картини світу як фразеологія, Інтернет-мова, імена та звертання. У роботі розглядаються поняття “гендер”, “гендерні стереотипи”, вираження гендерних стосунків у китайській мові крізь призму лінгвістичного аспекту. Цей комплекс наукових проблем донині не знайшов достатнього розв’язання в працях лінгвістів.

У зв'язку з цим **метою** роботи є дослідити функційні особливості словотворчих морфем 男 – nán – “чоловік” та 女 – nǚ – “жінка” у сучасній китайській мові.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких **завдань**:

- проаналізувати теоретичні засади гендерних стереотипів у сучасній китайській мові;
- прослідкувати становлення гендерних стосунків у китайській сучасній картині світу;
- уточнити сутність морфеми сучасної китайської мови;
- охарактеризувати походження морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”;
- проаналізувати та охарактеризувати відображення гендерних стереотипів у сучасній китайській мові на різних її рівнях;
- висвітлити прояви гендерної асиметрії у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 ;

Об'єктом дослідження виступають гендерні стереотипи сучасної китайської мови.

Предметом дослідження є лінгвістичні аспекти гендерних стереотипів у сучасній китайській мові.

Матеріалом дослідження слугують мовні одиниці з китайських лексичних та фразеологічних словників, а саме Фразеологічний словник китайської мови (1995) (далі – ФСКМ), Словник китайських Сехоуяой (2008) (далі – СКС), Сучасний словник китайських приказок (2009) (далі – ССКП), Новий словник ідіом (2017) (далі – НСІ). Матеріалом для дослідження китайських імен слугували Словник відомих жінок Китаю (1988) (далі – СВЖК), Великий словник китайських імен (1998) (далі – ВКІ). Матеріалом для дослідження Інтернет-мови слугували Словник Інтернет-мови Сіньхуа (2012) (далі – СІМС) та Інтернет-збірник неологізмів (2014) (далі – ІЗН).

Для досягнення поставленої мети і завдань дослідження було використано такі **методи дослідження** як *загальнонаукові* (описовий метод, суцільної вибірки, дедуктивний, індуктивний) та *спеціальні лінгвістичні методи*, що включають: *метод функційного аналізу*, який дав змогу дослідити гендерні стереотипи сучасної китайської мови, *deskриптивний метод* послугував для опису досліджуваних лінгвістичних аспектів, *порівняльно-історичний метод* допоміг розтлумачити сенс вживаних мовних елементів *метод лінгвокультурного аналізу* допоміг виявити становлення гендерних стосунків у китайській сучасній картині світу, *зіставний метод* послугував для аналізу відображення гендерних стереотипів у сучасній китайській мові на різних її рівнях, *структурний метод* для уточнення сутності морфеми сучасної китайської мови, *контекстологічний метод*, який дозволив дослідити лексично-семантичне поле словотворчих морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”.

Метод суцільної вибірки був використаний для пошуку та збору необхідного матеріалу дослідження, що включає китайські лексичні та

фразеологічні словники та яскраві приклади для відображення практичних результатів нашої роботи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі висвітлено сутність понять “гендер” та “гендерна асиметрія”, вперше досліджуються словотворчі морфеми 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік” з метою з’ясувати смислову складову даних ієрогліфів та їх значення у гендерній асиметрії китайської мови.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали даного дослідження можуть бути використані при вивченні лексикології китайської мови, лінгвокультурології, лінгвістики, ієрогліфіки та історії китайської мови. Результати роботи посприяють подальшому вирішенню практичних задач з теми гендерної асиметрії у сучасній китайській мові, розробці спецкурсів, які потребують залучення досліджень словотворчих морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”, а також практичній роботі філологів китайської мови.

Апробація результатів дослідження здійснювалася у Київському національному лінгвістичному університеті на Міжнародній науково-практичній відеоконференції “AD ORBEM PER LINGUAS. ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ”, що проходила 13-14 травня 2021 року. Тези доповіді “Гендерна асиметрія у китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 – nǚ (жінка) та 男 – nán (чоловік)” надруковано у збірнику матеріалів Міжнародної студентської науково-практичної відеоконференції “СВІТ ЦІННОСТЕЙ І ЦІННОСТІ У СВІТІ”, 2021 рік, с.211-212.

Структура роботи включає в себе вступ, три розділи і висновки до кожного з них, загальні висновки, резюме та список використаних джерел.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, розкрита актуальність даного дослідження, визначено мету та завдання, об’єкт дослідження та предмет

дослідження, розкрито наукову новизну дослідження, практичне значення та інформацію щодо апробації результатів дослідження.

Перший розділ присвячений аналізу теоретичних засад дослідження гендерних стереотипів у сучасній китайській мові. Було уточнене визначення поняття “гендер” та “гендерна асиметрія”, схарактеризовано феномен гендерних стереотипів та прослідковано становлення гендерних стосунків у китайській сучасній картині світу.

Другий розділ присвячений саме лінгвістичним аспектам вираження гендерних стереотипів у сучасній китайській мові, а саме вивченню поняттю сучасна китайська морфема та походженню морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік” крізь призму становлення ієрогліфічного письма як основи китайської мови. Також нами було охарактеризовано відображення гендерних стереотипів у сучасній китайській мові на різних її рівнях.

У **третьому розділі** увагу присвячено проявам гендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік” на матеріалі китайських фразеологізмів, в Інтернеті та у формах китайських імен.

У **висновках** підбито підсумки проведеного дослідження, проаналізовано прояви гендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік” на матеріалі китайських фразеологізмів, в Інтернеті та у формах китайських імен та звертань.

Список використаних джерел складається із 69 найменувань, у тому числі 28 джерел іноземною мовою.

Список джерел ілюстративного матеріалу складається із 8 словників китайською мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1 Дослідження поняття “гендер” та “гендерна асиметрія”

Гендерне поняття та його дослідження завжди цікавило людство. Різниця між чоловіками та жінками не тільки як статі, але й як двох різних півкуль одного цілого. Вчені багатьох сфер та соціальних наук уже багато років шукають відповіді на свої питання та питання багатьох людей “Чому ми такі різні?” На нашу думку, шукати різницю між чоловіками і жінками слід почати із визначення поняття “гендер”, та встановити його значення для сучасного світу.

Доведено, що поняття “гендер” трактує у собі багато значень. За останні 30 років, починаючи з кінця 20 століття, у світі з’явилась центральна категорія міждисциплінарної наукової сфери знань під назвою “гендерні дослідження” (Блохина, 2003, с. 24).

Існує два терміни в англійській мові – sex і gender. Поняття “sex” – означає біологічний рід, а поняття “gender” – соціокультурний рід (Andermahr, 2000, с. 8).

Т. В. Бендас (2006, с. 32) наголошує на тому, що сам термін “гендер” з’явився досить нещодавно, приблизно 30 років тому. Вона визначає “гендер” як “соціальна стать, стать – продукт культури”. Хоча, ще давньогрецький філософ та мислитель Платон заклав фундамент для двокomпонентної системи ділення статі. У працях європейських філософів Аврелія Августина, Жан-Жака Руссо, Іммануїла Канта також можна знайти перші згадування про поділ людей на дві половини (на дві “статі”).

Роберт Столлер та Джон Моні вперше ввели різницю між поняттями “стать” та “гендер”. Сьогодні багато вчених дотримуються визначення “гендеру”, яке належить Енні Оуклі. У своїй праці “Рід, гендер та суспільство” Енні Оуклі (1972, с. 57) зазначає, що рід (sex) є словом, яке співвіднесене з біологічними відмінностями між чоловіком та жінкою: різниця у геніталіях, яка співвідноситься різниці у функціях відтворення. Гендер (gender) є предметом культури: він співвіднесений з соціальною класифікацією на “маскулінне” та “фемінне”.

У статті “Гендерна проблематика у мовознавстві” О. І. Горошко (2001, с. 18) вказує, що поняття “гендер” увійшло у сучасну парадигму лінгвістики пізніше, ніж інші гуманітарні науки. Перші наукові праці у даній сфері виникли на Заході, а перші системні описи чоловічих та жіночих особливостей мови були зроблені на основі германських та романських мовних груп.

Ми вважаємо доцільним розглянути, які економічні та соціально-політичні умови викликали появу другого терміну для позначення роду, тобто гендеру. З появою нового слова у світі, воно несе у собі нові нюанси та певний дискурс серед людей. Із запровадженням нового слова змінюється ракурс розгляду речей та явищ, по-іншому розставляються акценти, змінюється ідеологія. Поява гендеру не є випадковим ні в історичному, ні в культурному плані (Блохіна, 2003, с. 23).

Гендерні дослідження мають великий спектр міждисциплінарного характеру. Гендер – це комплекс, який поєднує соціальні та психологічні процеси, культурні установки, викликані суспільством. Тобто, поняття гендер поєднує у собі сплетіння психологічних, культурних та соціальних аспектів. Поряд із гендерною психологією, існує і гендерна лінгвістика (Горошко, 2001, с. 18). Досліджуючи тему гендеру з лінгвістичної точки зору, було виявлено, що це поняття має вплив на національну мовну особистість.

Термін гендер належить англійській мові та є запозиченням для української. У контексті західної цивілізації цей термін і явище швидко розповсюдився з точки зору глобалізованих процесів (Абубикирова, 1996, с. 84-87).

Важливий етап, який сприяв розвитку поняття “гендер” – становлення капіталізму. З метою збільшення продуктивності підприємств, які потребували дешевій робочій силі, відбувається залучення великої кількості людей у трудові відносини. Такою силою стали не тільки чоловіки, але і жінки. Жінки вийшли з приватної побутової сфери життя в сферу суспільного виробництва. Події ХХ століття встановлювали перед представницями слабкої статі завдання не власного виживання, а й виживання всього суспільства. Великим імпульсом для залучення жінок в усі без винятку соціальні процеси і досягнення ними важливих позицій крім політики фемінізму стало можливим завдяки Жовтневої революції 1917 року в Росії, утворення СРСР. Саме цей період налагоджує межі між чоловічою та жіночою роллю у суспільстві.

Слід зазначити, що Г. А. Брандт (1998, с. 169) у своїй статті “Природа жінки як проблема” пише: “Розмежування статі і гендеру часто було пов'язано з підтримкою ідеї андрогінності типу суспільства. На противагу андроцентризму в андрогінному суспільстві статеві відмінності будуть справою дуже маленькою значущості – тут не буде чоловіків і жінок в традиційному сенсі слова, тут будуть особистості з різним набором чоловічих і жіночих якостей, які розподілені незалежно від фізіологічного будови органів, і вільним, що не нав'язуються суспільством вибором виду соціальної поведінки і сексуальної орієнтації”.

Отто Вейнінгер (1991, с. 134) у своїй книзі “Стать і характер писав: “Головне – бісексуальність кожної людської істоти, наявність в ній в різних пропорціях і чоловічих, і жіночих рис характеру”. Непряма залежність рис

характеру – як жіночих, так і чоловічих – від біологічної статі до цього вже змушувала вчених задуматися про “природу” фемінінності і маскулінності.

Суб’єктом усіх гендерних змін стала жінка. Саме вона на початку 20 століття голосно заявила про себе на арені соціокультурній та політичній.

Насправді, саме феміністський рух став закономірною відповіддю на численні виклики епохи, адже 20 століття – початок встановлення нової епохи капіталізму. Капіталісти прагнули величезної кількості дешевої робочої сили. Такими не в останню чергу виявилися руки жінок. Жінки почали виходити з приватної сфери суспільного життя у сферу суспільного виробництва (Блохіна, 2003, с. 23).

До того ж перипетії 20 століття ставили перед жінками проблеми не просто особистого (сімейного) виживання, але й громадського виживання. Так, по всіх країнах жінки виборювали собі право брати участь в політичному житті та здобувати вищу освіту. Ні економіка, ні політика, ні освіта не могли існувати без участі і представництва жінок.

Центральним поняттям у системі нового, що відповідає на виклики сучасності, феміністського погляду на соціум стало поняття “гендеру”.

Визначною характеристикою нашої цивілізації є патріархат – ідеологія панування чоловіків над жінками (Миллет, 2000, с. 34). І єдиним способом подолання кризи у патріархальному суспільстві є вихід жінки та всього феміністичного на суспільно-політичну арену світу, тобто появи поняття “гендеру”. Говорячи про подолання патріархату, ми не маємо на увазі повернення до матріархату. Мова йде про надання рівних прав і можливостей як чоловікам, так і жінкам.

Вважаємо доцільним також розглянути поняття “гендерна асиметрія”, адже цей процес широко пов’язаний із процесом гендерного дослідження.

Науковці сходяться на думці, що гендерна асиметрія існує у всіх сферах

життя. Це непропорційна представленість соціальних і культурних ролей у світі. Як пише Н. І. Ажгіхіна (2002, с. 1) у словнику гендерних термінів, у населенні більшості країн жінки становлять більше половини (від 51% до 54%), у той час як сфері політики національного та регіонального рівнів їх число значно менше.

Джерелом гендерної асиметрії вважається державний апарат певних країн, куди жінки не мають доступу, а тому інколи не мають права брати участь у політичній та навіть суспільному житті своєї країни. Саме у гендерній асиметрії ховаються такі терміни як “дискримінація” та “патріархальні установки”, що панують у суспільній свідомості (Ажгіхіна, 2002, с. 2). Наукова дисципліна про гендерні дослідження передбачає встановлення загальних закономірностей і певних соціальних типів. Однією з основ гендерної теорії, яка і впливає з її ліберально-феміністських напрямлень, є постулатом двох гендерних груп – “чоловіка” і “жінки”. “Навіть тоді, коли допускаються національні чи культурні відмінності, останні трактуються як другорядні феномени, варіації на єдину універсальну тему, відповідно до якої гендер завжди означає одне і те ж саме: асиметричні, якщо не антагоністичні, стосунки між чоловіками та жінками, які структурують функції цих гендерних груп таким чином, що вони залучені в різні типи діяльності і існують у різних соціальних просторах” (Scott, 1986, с. 72).

У своїх дослідженнях А. В. Кириліна (1999, с. 162) наголошує на тому, що гендерна асиметрія розглядається як непрямий акт навмисного придушення та пригнічення людини, що належить до даної гендерної групи. Коли справа стосується конкретних актів порушення принципу рівних можливостей (при прийомі на роботу чи звільненні тощо) застосовується термін “дискримінація”. Про асиметрію зазвичай говорять стосовно самого законодавства і застосовують до різноманітних культурних артефактів. Наочним прикладом

гендерної асиметрії в культурі може служити зображення оголеного жіночого тіла в класичному європейському мистецтві (Кирилина, 1999, с. 162).

Так Дж. Бергер (1972, с. 63) у своїй книзі “Способи бачення” говорить, що в Європі живописці і глядачі – покупці творів мистецтва, в яких відображалось оголене жіноче тіло, були зазвичай чоловіки, а моделі, які виступали в якості об'єктів зображення, жінки. Таке асиметричне відношення дуже глибоко осіло у нашій культурі, яке як і раніше створює та будує свідомість багатьох жінок. Вони самі поводяться з собою так, як з ними поводяться чоловіки. Вони дивляться на свою жіночність так, як на неї дивляться чоловіки” (Berger, 1972, с. 63).

Механізми відтворення гендерної асиметрії були детально розглянуті американською феміністською соціологинею Н. Чодороу (1999, с. 190). У її знаменитій книзі “Відтворення материнської турботи. Психоаналіз і соціологія гендеру” автор зазначає: “Особистісні якості чоловіків і жінок, їх життєві орієнтації переплетені зі статевим поділом праці в суспільстві і в сім'ї і з ідеологією гендерної нерівності і формують їх асиметричне розташування в структурі виробництва і відтворення, де жінки - перш за все матері і дружини, а чоловіки – працівники” (Chodorow, 1999, с. 190).

Особливу роль у “ствердженні, відображенні і збереженні асиметричних відносин між чоловіками і жінками відіграє природна мова”, зокрема система звернень, якою прийнято користуватися в суспільстві (Goffman, 1979, с. 2). У суспільстві існує величезна кількість стереотипів, які базуються на чоловічій та жіночій асиметрії. Наприклад, вважається, що чоловік в шлюбі повинен бути старше жінки. Отже, поняття гендерної асиметрії використовується, головним чином, як культурологічний аналог політизованого поняття нерівності, або дискримінації.

Сучасні китайські науковці поступово почали формувати і своє бачення

моделі гендерних досліджень. До найпопулярніших праць належить робота Сунь Жуцзяня, а саме його монографія “Китайська гендерна лінгвістика”. Своїм дослідженням Сунь Жуцзянь (2012, с. 41) заклав фундамент китайської гендерної лінгвістики. Він аналізує рефлексію гендеру у сучасній китайській мові, також через етимологічний аналіз китайських ієрогліфічних знаків, пропонує свій розгляд проблеми гендерної дискримінації, яка є фундаментальною лінгвокультурною проблемою в китайській мовній картині світу впродовж багатьох століть.

Так само до цієї проблеми звертався Роберт Столлер (1994) випустивши свою працю “Стать та гендер. Розвиток маскулінності та фемінності”. У поданій монографії гендерний дискурс англійської і китайської лінгвокультури вперше представлений в порівняльному аспекті. У дослідженні з точки зору соціолінгвістики презентуються відмінності чоловічого і жіночого мовлення в англійській і китайській розмовних мовах, всебічно описуються їх соціальна природа. Теоретичні рамки даної монографії охоплюють основні аспекти вивчення взаємозв'язку між гендерними відмінностями і промовою, словом, а також і різними стилями дискурсу.

Підсумовуючи, хочемо додати, що гендер – складне поняття, яке містить у собі не тільки біологічний аспект та характеристику, але й соціокультурне поняття. Поняття “гендеру” науковці співвідносять із соціальною класифікацією на чоловіче та жіноче, тобто “маскулінне” та “фемінне”. Такого поняття не існувало до того, як жінки почали говорити про свої права. Тому починаючи із середини 20 століття поняття “гендеру” широко закріпилось у багатьох працях сучасності.

1.2 Феномен гендерних стереотипів

Визначну роль у гендерних дослідженнях займає поняття “гендерні стереотипи”.

Гендерні стереотипи – проблема, яка стала стимулом для розвитку жіночих досліджень, а згодом і гендерних. Варто зазначити, що особливу зацікавленість у вивченні проблематики гендерних стереотипів проявила соціологія заходу в сімдесяті роки ХХ століття, але дана тема й досі залишається актуальною. Зацікавленість цим феноменом є високою завдяки тому, що гендерні стереотипи дуже відрізняються від етнічних стереотипів.

Дослідженню гендерних стереотипів присвятили себе багато європейських і китайських вчених. Спочатку вивчали сам стереотип і форми його прояву. Пізніше – зміст стереотипів, механізми стереотипізації, вводили основні дефініції, що описують ці процеси.

Отже, для представників однієї статі пропонується особливий набір загальновизнаних норм поведінки, які істотно відрізняються від вимог до протилежної статі. У зв'язку з цим вживаються спеціалізовані терміни і слова, які по-різному описують дівчат і хлопчиків, жінок і чоловіків. Вище зазначені факти знаходять власне відображення в спеціальних конфігураціях прояву соціальної свідомості – в стереотипах.

Зазвичай термін “стереотип” пояснюється як схема або шаблон, в основі яких лежать розуміння, сприйняття і аналіз інформації. Подане кліше здійснює функцію узагальнення, за допомогою якої людина дає оцінку явища або діє не замислюючись, тобто автоматично. Поняття “соціальний стереотип” розкриває підставу людського умовиводу, некритичного висновку і, як наслідок, узагальненої оцінки явищ навколишнього світу. Позитивна роль соціальних стереотипів – у здатності в умовах недостатньої інформованості миттєво

реагувати на модифікації, тим самим прискорюючи пізнавальний процес (Ажгихина, 2002, с. 241).

Проте варто зазначити, що соціальні стереотипи не завжди є відображенням об'єктивної дійсності. Дуже часто стереотипи проявляють консервативний вплив, формуючи в людині помилкові уявлення, які негативно позначаються при міжособистісній взаємодії. Синтез характерних рис окремих людей і поширення даних ознак на групу індивідів і явищ в сучасному світі називається “стереотипізація”.

Соціальний психолог Еліот Аронсон (1998, с. 281) у своїй книзі “Громадська тварина. Введення в соціальну психологію” зазначає: мислити стереотипно – означає приписувати ідентичні характеристики будь-якій людині в групі, не звертаючи уваги на реальні відмінності між членами цієї групи. “Гендерні стереотипи” є частиною соціальних уявлень, перебуваючи в центрі уваги різних вчених: психологів, соціологів, політологів, філософів тощо (Аронсон, 1998, с. 281).

Так, доктор психологічних наук І. С. Клейцина (1996, с. 19) в своїх роботах “гендерні стереотипи” визначає як “...стандартизовані уявлення про моделі поведінки і риси характеру, відповідні поняттям “чоловіче” і “жіноче” (Аносова, с. 156).

Інші вчені дають такі визначення: “гендерні стереотипи – це соціальні категорії “маскулінність” і “фемінність”, які підтверджуються різною залежно від статі поведінкою, різним розподілом чоловіків і жінок всередині соціальних ролей і статусів; і які підтримуються психологічними потребами людини поводитися в соціально бажаній манері і відчувати свою цілісність, несуперечливість” (Рябова, 2003, с. 120).

До того ж “Гендерні стереотипи – стандартизовані уявлення про моделі поведінки, риси характеру, відповідні поняттям “чоловіче” і “жіноче” (Ильин, 2010, с. 16).

У своїй праці “Соціологія стереотипів” А. В. Меренков (2001, с. 7) уточнює, що гендерні стереотипи – це “...стійкі програми сприйняття а також поведінки людини, в залежності від прийнятих в даній культурі норм і правил життєдіяльності представників певної статі”.

Уточнюючи поняття, А. В. Меренков (2001, с. 7) далі пише: “Гендерні стереотипи – це стійкі для даного суспільства в даний історичний період уявлення про відмінності між чоловіками і жінками”.

Проаналізувавши вказані вище визначення, ми уточнюємо робоче визначення поняття, обране як найбільш плідне у контексті досліджуваної проблематики, а саме: “гендерні стереотипи” – це характеристики і якості, з допомогою яких найчастіше описуються нормативні приклади еталонного поведінки, які традиційно пропонуються жінкам і чоловікам і відображають узагальнені думки, судження, уявлення людей про відмінності жінок і чоловіків, які залежать від середовища та культурного контексту.

Дослідники гендера виділяють такі основні групи гендерних стереотипів у мовній картині світу:

- маскулінність/фемінність як нормативні уявлення про фізичні, психічні та біхевіоріальні властивості чоловіків і жінок (“жінку прикрашає скромність”, “міцні нерви, як у чоловіка”);
- стереотипи, що характеризують розподіл соціальних функцій і ролей між чоловіками і жінками (наприклад “чоловік – голова родини” “дружина-берегиня сімейного вогнища”);
- гендерна диференціація трудової діяльності чоловіків і жінок (“не жіноча це справа”, “робота для справжнього чоловіка”) (Меренков, 2001, с. 8).

Однак головною особливістю гендерного стереотипу є те, що він виник як соціальний продукт, “як набута звичка в суспільстві”. Тому, як стверджує російський дослідник гендерної лінгвістики В. А. Єфремов (2009, с. 31), “...більшість гендерних відмінностей – результат соціальних ролей, що підтримують або пригнічують відмінності в поведінці чоловіків і жінок” (Єфремов, 2009, с. 31).

Таким чином, використання гендерного підходу можна розглядати і як маніпулятивну техніку, звертаючись до стереотипів масової свідомості щодо того, яким повинен бути “справжній чоловік”/ “справжня жінка”.

З іншого боку, якщо виходити з того, що гендерний стереотип – результат розвитку соціуму, при проведенні порівняльного аналізу різних суспільств (навіть в рамках однієї нації), виявляється його відносність і неспроможність, а значить, і можливість вийти за рамки даного стереотипу.

Досліджуючи гендерний стереотип в рамках певного соціуму, необхідно в першу чергу враховувати, чи є дане суспільство патріархальним або матріархальним. Більшість сучасних європейських мов характеризуються андроцентричністю картини світу, з переважанням чоловічого над жіночим, з домінуванням активного чоловічого над пасивним жіночим началом (Кирилина, 1999, с. 61).

Наявні в сучасному світі гендерні стереотипи мають різні функції:

- диференційну;
- пояснювальну;
- захисну (виправдовувальну);
- регулятивну або ретрансляційну (Кирилина, 1999, с. 61).

Диференційна функція допомагає згладити відмінності членів однієї групи і максимально збільшити відмінності серед членів інших груп. Якщо розглядати жінок і чоловіків як дві громадські групи, які володіють різними статусами, то

найчастіше чоловіки займають високостатусні, а жінки – низькостатусні позиції. Без сумніву можна сказати, що відмінності серед даних двох груп зростають (Кирилина, 1999, с. 61).

Варто відзначити, що з високостатусними представниками чоловічої статі, як правило, пов'язується компетентність і діловий успіх, а добротою, гуманністю і розумінням наділяються низькостатусні представниці жіночої статі (Павлищева, 2012, с. 57).

Диференційну функцію гендерних стереотипів в повсякденному житті можна спостерігати в народній творчості (жарти, анекдоти), де за допомогою гротеску підкреслюються різні відмінності між жінками і чоловіками, фокусуються негативні якості представників іншої статі, тим самим, зміцнюється внутрішня єдність одностатевої групи (Павлищева, 2012, с. 57).

Найбільш зрозумілою з вище згаданих функцій є пояснювальна. Вона застосовується при аналізі поведінки жінок або чоловіків завдяки відомим гендерним стереотипам про жіночі та чоловічі якості. Згідно з думками деяких вчених, виправдувальна (або як її по іншому називають, захисна) функція гендерних стереотипів вважається найбільш негативною функцією. Завдяки даній функції підтримується виправдання нерівного становища жінок і чоловіків в суспільстві і сім'ї (Ефремов, 2009, с. 31).

Наприклад, згідно з судженням провідного американського соціального психолога Еліота Аронсона (2015, с. 216) досить зручно вважати представниць жіночої статі найбільш схильними до домашньої роботи, коли соціум, в якому переважає значимість і роль чоловіка, прагне і далі “утримувати жінок у пілососа” (Павлищева, 2012, с. 57). Що стосується регулятивної функції, то вона пов'язана із відмінностями, які спостерігаються у поведінці чоловіків і жінок. Так, наприклад, зарубіжні дослідники експериментальним способом

виявили, що жінки і чоловіки по-різному поводяться, переходячи дорогу на заборонний сигнал світлофора.

Результати дослідження виявили, що жінки набагато рідше за чоловіків не дотримувалися правил, перебуваючи одні на проїжджій частині дороги, проте частіше порушували правила, коли були разом з іншими порушниками. Таку поведінку можна пояснити тим, що представниці жіночої статі в більшості випадків є найбільш дисциплінованими учасниками дорожнього руху, з цієї причини менше порушують правила. З іншого боку, жінки, як найбільш схильні до впливу з боку, частіше не дотримуються правил під цим самим впливом інших людей (Павлищева, 2012, с. 57).

Таким чином, запропоновані стереотипами якості виступають особливими регуляторами дії і поведінки.

1.3 Становлення гендерних стосунків у китайській картині світу

Гендерні стосунки на сході і заході категорично відрізняються один від одного. Згідно з дослідженнями, які проходили на сході та у країнах заходу, ми можемо говорити, що концепція слова “гендер” протирічить значенню, яке підкреслюється у китайському ієрогліфі 別 – біе – інший, чужий, особливий.

Китайська культура та мова є однією з найдавніших, тому вона зберегла свою самобутність, у якій на всіх етапах розвитку суспільства існувала чітка ієрархічна система взаємовідносин людей. Китайська жінка в цій системі займала одну з нижніх позицій, а чоловік, відповідно, був центром китайського світу. Залежно від правлячого режиму змінювався і статус жінки в суспільстві (Бахтина, 2014, с. 1072).

Концепція родової приналежності у китайській мовній картині світу про взаємодоповнення Інь та Ян може трактуватись неправильно та мати багато

відмінностей (Ян Сяоянь, 2010, с. 3). Спираючись на велику різницю у трактуванні західної та східної концепції, ми вважаємо доцільним детальніше розглянути китайську концепцію Інь та Ян.

Уже в стародавньому Китаї сформувалася картина світу китайців, були дані, які свідчили про пояснення устрою Всесвіту. Саме в ті часи була сформульована одна з основних концепцій стародавньої китайської натурфілософії. Філософами давнини було виділено два “начала”, чоловіче і жіноче. 阳 – yáng – Ян, позитивне (чоловіче), якому протиставлено 阴 – yīn – Інь, негативне (жіноче). 阳 – yáng – Ян і 阴 – yīn – Інь є узагальненим образом багатьох протиставлень. Наприклад: жінка – чоловік, син – батько, дружина – чоловік, підданий – вельможа (Бахтина, 2014, с. 1073).

У давній історії Китаю існувала така соціальна структура, у якій структура родини була така ж, як і структура суспільства, стосунки між чоловіками і жінками у родині ніколи не обмежувались стосунками сексуального характеру (Ян Сяоянь, 2010, с. 5).

Ми дослідили, що у Китаї існували полігамні стосунки, китайські жінки ділились на матерів, дружин, рабинь, наложниць, тіток, тещ, свекрух та інші категорії статевої приналежності, а у давній китайській традиції існувала концепція про гармонію Інь та Ян – сексуальна концепція.

Як ми спостерігаємо, у давній китайській історії не існує одного збірного поняття рід, адже рід у давньому Китаю має багато перевтілень, значення яких проявляються у чоловіках і жінках, у стосунках подружжів та інших соціальних взаєминах.

Конфуцій вважає Інь і Ян двома основними елементами Всесвіту, а отже і у китайської картини світу (Ян Сяоянь, 2010, с. 5).

Універсальність стосунків Інь і Ян, розповсюджується і на повсякденне життя, подружжя також стає невід’ємною частиною стосунків між Інь та Ян.

Є очевидним, що говорити про стосунки між чоловіками і жінками крізь картину світу треба спираючись на теорію про Інь і Ян. Жінка за характером має бути ніжною і слабкою, а чоловік – стійким та сміливим. Для Ян жорсткість – найкраща якість, для Інь – ніжність. Для чоловіків головним є сила і багатство, а для жінок – слабкість і краса (Ян Сяоянь, 2010, с. 5).

Зважаючи на сказане вище, можна розділити характерні риси на чоловічі та жіночі. До числа чоловічих характеристик входять мудрість, розум, воля. Принциповий та самостійний чоловік є поважним чоловіком. До числа жіночих характеристик входять ніжність, слабкість, залежність, суб'єктивність.

Треба додати, що на жінок поширювалась велика кількість заборон і табу, особливо у давнину. Згідно з китайської картиною світу ми дослідили, що жінка протиставляється чоловікові у концепції Інь та Ян. Ян – це чоловіче, тобто наділена усіма позитивними якостями, а Інь – жіноче, те, що несе у собі негативне віяння.

Не можна не зважати на те, що великий вплив на становлення гендерних стосунків у китайській картині світу вплинув той факт, що у традиційному китайському суспільстві не було поняття фемінізму. Жінки ніколи не боролись за свої права, політичні та економічні свободи. Тільки у 1949 році з проголошенням КНР, держава проголосила рівність усіх громадян незалежно від статі, національності тощо. Задля кращого розуміння наскільки змінилось становище жінки від традиційного Китаю до сучасного, ми вважаємо доцільним порівняти її роль та місце у суспільстві різних епох.

Доведено, що відношення до народження у сім'ї дівчинки, у традиційному Китаї, було досить неоднозначне. У Китаї вважалось, що тільки сини є продовжувачами роду і справ родини. На честь народження сина влаштовували грандіозні гуляння та святкування, адже це було головною подією у родині. А

з появою дівчинки складалась зовсім інша ситуація.

Вважалось, що така подія обов'язково принесе нещастя у сім'ю. Адже дівчинка – чужа, вона покине свою родину і піде в іншу, нічим не зможе допомогти своїм старим батькам (Сорокін, Анастасіаді, 2006, с. 105). Прикладів такого ставлення до дівчинки дуже багато. Нами було знайдено в давніх піснях “Шицзін” згадки про те, як при народженні хлопчика, його одарювали вишуканими іграшками, а для того, щоб захистити від злих духів – одягали в дівочий одяг, адже вірили, що злі духи ніколи не чіплятимуться до жіночого (Бахтина, 2014, с. 1074).

Виховання хлопчиків і дівчат проходило разом, але тільки у ранньому дитинстві. Нами були знайдені дані, що згідно зі стародавніми правилами “Ліцзі” у сім років дівчинка та хлопчик не повинні були їсти разом. З самого малечку дівчину починали готувати до шлюбу, розказуючи їй як вона повинна поводити себе з чоловіком, як повинна послухатися йому і старшим у всьому. З 10 років їй заборонялось виходити на вулицю самій і, тим паче, грати у сімейні ігри з братами. Видавати заміж свою доньку батьки починали дуже рано, адже знали, що вигідний шлюб завжди міг привести до збагачення, а однією з головних причин, звичайно було небажання тримати в домі зайвий тягар.

У Китаї проголошувалось: “Чоловік діє поза домом, жінка діє всередині” (Chao Yuen Ren, 1976, с. 2). Таким чином, це висловлювання дає нам зрозуміти, що усе життя жінки було зосереджено тільки на чоловікові та дітях. Це був її основний обов'язок, якому її виховували з дитинства, іншого вона не знала. Будучи ще незаміжньою, дівчині категорично заборонялось самотійно бачитись з гостями у домі, чи то брат її батька, чи друг родини. Також заборона діяла і на яскравий одяг: носити вона повинна була одяг темного кольору і без яскравих візерунків, адже це все дозволялось лише заміжній дівчині (Chao Yuen Ren, 1976, с. 2).

За традиціями та конфуціанськими канонами шлюб був угодою між батьками і навіть без попереднього попередження майбутніх чоловіка та дружини. У таких шлюбах навіть і мови не було про почуття, а тим паче про кохання. Головним було одне – відчуття боргу і обов’язку перед батьками та родиною чоловіка. Після одруження, жінка завжди брала прізвище чоловіка. Якщо її звали Чан Лінлін, то вийшовши заміж за чоловіка Ван Цзін, вона повинна була взяти його прізвище, тобто стати Ван Лінлін (Лю Бо, 2009, с. 81).

Від початку шлюбу і до самої смерті жінка знаходилась у повній власності чоловіка. Він міг розпоряджатись нею як річчю, навіть не зважаючи на те, що вона, перш за все, людина і також має почуття. Жінка могла простояти у кутку або за дверима добу, навіть якщо вона нічого не скоїла. Тільки діти могли нагадувати жінці про любов, ласку та добро, адже тільки виховання дітей могло приносити жінці задоволення. Ми не будемо стверджувати, що усі шлюби були такими, а жінки нещасливими. Були випадки, коли чоловік та дружина закохувались одне в одного и жили щасливо, але такі випадки траплялись доволі рідко (Лю Бо, 2009, с. 81).

Л. С. Васильєв (2001, с. 261) у своїй книзі “Культури, релігії, традиції в Китаї” розповідає нам, що розлучення у Китаї було майже неможливим, через такі основні причини:

1. якщо дружина носила траур по одному з членів родини чоловіка;
  2. якщо у жінки немає батьків;
  3. якщо родина розбагатіла після того, як жінка увійшла в дім чоловіка
- (Сорокін, Анастасіаді, 2006, с. 105).

Досі нами було розглянуто стан жінки, як дитини та жінки-дружини. Зараз пропонуємо звернути уваги на статус жінки як матері.

У кожної матері є єдиний обов’язок – це виховати своїх дітей, та перш за все підготувати їх до майбутнього подружнього життя. Як її мати навчала, так

і вона повинна з малечку направляти навчання своїх дітей (особливо дівчат) на шлюб.

Ми вважаємо доречним розглянути підготовку дівчат до заміжжя. Хочемо зазначити, що навчання не обмежувалось правилами правильного ведення господарства. Основне завдання матері – сформувати правильний вигляд своєї доньки. Звичайно, мова йде про красу.

Уява китайців про красу доволі дивна для європейської частини населення. Адже у той час, як середньовічні європейські дівчата прагнули мати пишні, вишукані форми грудей та талії, головною красою серед китайців вважалась дівчина, яка виглядає як слабка, тонка соломинка. До того ж аби відповідати такому витонченому образу, китайські дівчата повинні були мати дуже маленькі розміри ніг та грудей. Саме для цього матері починають пеленати своїм 6-7 річним донькам ноги, підгинаючи усі пальці окрім великого. Такий ритуал був дуже болісним, і виконувався допоки подошва не ставала потрібної форми.

Доменак Жан-Люк (1991, с. 75) пишучи про сімейні стосунки у Китаї зазначав, що після формування “правильної” форми стопи, дівчата починали ковилати, перекочуючись зі сторони в сторону. Особливо тяжко було дівчатам із заможних родин, оскільки там ідеалом вважались такі ніжки, на яких було важко рухатись навіть з допомогою (Ажгихина, 2002, с. 41).

Як зазначалось раніше, дівчата з маленькими жіночими формами були еталоном жіночої краси. Аби досягти такого результату, матері починали обмотувати своїм 12-14 річним дівчатам груди, чим зумовлювали обмеження розвитку молочних залоз. Звичайно, це дуже погано впливало на здоров'я майбутньої жінки, але при гарному результаті, і батьки і діти могли сподіватись на велике коло шанувальників зі сторони чоловіків (Ажгихина, 2002, с. 41).

Виходячи заміж, дівчина не тільки не отримувала простого сімейного

щастя, а ще й потрапляла під повний вплив чоловіка та його родину. Навіть після своєї смерті чоловік диктував жінці, свої правила – вона повинна була оплакувати його смерть до кінця свого життя.

Перш ніж почати говорити про становище жінки у сучасному Китаї, треба звернути увагу на те, що з приходом соціально-економічних процесів у життя китайців, відбувається модернізація економіки та соціального життя. Починаючи з 19 століття велика увага приділяється зміні економічних основ країни, розвитку ринків внутрішньої та зовнішньої торгівлі. І найголовніша структура організації китайського суспільства – сім'я – докорінно змінюється. З переходом на ринкову економіку, модернізацію, які почалися у Китаї у 70-80-х роках 20 ст. змінилась соціальна структура китайського суспільства і це призвело до повної переоцінки традиційних цінностей, зміни мотивацій поведінки молоді, у тому числі у сімейному житті (Stoller, 1968 с. 111).

Політика реформ відкритості і модернізація економіки 20 ст. змінили положення жінки, модель шлюбу, поведінку молодого покоління. На нашу думку, така трансформація прийшла до Китаю із Заходу, адже з процесами пізнання китайцями західних традицій життя, їх культури та способу буття, китайське традиційне суспільство почало відходити в сторону забуття, зокрема стан жінки. У сучасному китайському суспільстві жінка стала активно брати участь у багатьох політичних, економічних та правових заходах.

Нами було досліджено, що традиційні конфуціанські стереотипи давно відійшли в минуле. Сьогодні зміна статусу дівчини свідчить про її небажання підкорюватись суспільним канонам та правилам, вона стала вільною і незалежною. Раніше жінка займалась тільки господарством, повністю підкорюючись чоловікові та його сім'ї не маючи прав. На сучасному етапі жінка все більше і більше включає себе у загальнолюдський рух суспільства, даючи йому нові поштовхи в економічному, культурному і політичному розвитку.

Тепер дівчина хоче, а головне, може самостійно вибирати собі майбутню професію. Спираючись на онлайн-статтю В. О. Южакова (2014) “Китайський матріархат”, можемо сказати, що у Китаї кар’єрні перспективи жінок знаходяться на якісному рівні. Щоб переконатись в цьому, досить подивитись на кількість китайських студенток, які отримують вищу освіту в університетах по всьому світу. Більше ніж у 90% китайських компаній вищим керівником є жінки, і вони очолюють майже 20% усіх компаній Китаю (Южаков, 2014).

На сьогоднішній день велика увага приділяється захисту прав жінок у шлюбі. Згідно з законом про шлюб, держава гарантує рівність подружжя і зберігає їхнє право на свободу. Китайська жінка на рівні з її чоловіком має право на спадок, прийняття сімейних рішень та володіє майновим правом (Гаврилюк, 2012, с. 43). Також ми проаналізували, що політика держави КНР спрямована на охорону права материнства. Жінки мають право, як на планове дітонародження, так і на право відмовитись від них. У таких випадках держава розробила програму допомоги жінкам, які перенесли операцію по призупиненні дітородної функції, для їх здоров’я і безпеки.

З виходом Китаю на новий рівень економічного розвитку та зміною статусу жінки як такого, з’являються нові тенденції у шлюбі. Вік вступу у шлюб дуже часто пов’язаний з положенням жінки у суспільстві і в родині. Ще досі бувають випадки, коли шлюби обумовлені рішенням батьків і пов’язані з перериванням навчання, низьким рівнем освіти, доходу. Такі випадки частіше трапляються в селах. Перепис населення 2000 року показав, що серед 15-19-літніх ранні шлюби серед дівчат складають лише 1,2%, що у порівнянні з 1990 р. нижче на 74%. А середній вік вступу у шлюб жінок з 22,5 років у 1995 р. піднявся до 24,2 років у 2001 р. (Andermahr, Lovell, Wolkowitz, 2000, с. 100).

Ми вважаємо доречним розглянути зміни становища жінки в суспільстві, а саме в матеріальному положенні. Звичайно, розвиток економіки та урбанізація

дуже вплинули на підвищення рівня освіти і матеріального благополуччя жінок. Вони почали працювати, але їхній стан знаходиться в невідповідному матеріальному становищі. До 72% 18-49-літніх жительок міст працевлаштовані, що на 16% вище за показники 1992 р. Середній заробіток заміжніх жінок складає 3356 юаней, в той час як у чоловіків 5971 юаней (Andermahr, Lovell, Wolkowitz, 2000, с. 100).

Також хочемо відмітити, що ступінь задоволення шлюбом у жінок менше, ніж у чоловіків. У сільських жінок цей показник ще нижче. Багато жінок висловлювались, що у їхніх сімейних стосунках відчувається зневага з боку чоловіків, а деякі відповіли про відсутність поваги як такої (Andermahr, Lovell, Wolkowitz, 2000, с. 100).

Ми вважаємо, що основними причинами такого прояву, є високі вимоги до якості шлюбу, рівень очікування до якості шлюбу та рівень вимог до партнера. У порівнянні з традиційним суспільством, сучасні родині можуть вільно обговорювати їхні проблеми у стосунках та прояви почуттів. У сільській місцевості ці показники все ще залишаються низькими. У зв'язку з великим навантаженням домашніми справами, жінки мають більше прав прийняття рішень у сім'ї. З цим також пов'язаний той факт, що чоловіки часто уникають домашніх обов'язків і жінкам нічого не залишається, як взяти увесь тягар родини на себе. До того ж, у сучасній родині дружини цілком вільні у праві працювати, виїжджати у відрядження та допомагати своїм батькам. Крім цього, 42% жінок повністю розпоряджаються розподілом сімейного бюджету (Andermahr, Lovell, Wolkowitz, 2000, с. 101).

Підсумовуючи, ми спостерігаємо великі зміни, які спіткали багато аспектів життя жінок у межах родини та суспільства загалом. Якщо у період традиційного Китаю жінка була майже безправною, то у сучасні часи вона самостійно вибирає собі чоловіка, сферу навчання тощо.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, гендерні дослідження порушують питання походження різниці між чоловіками і жінками, вплив цих відмінностей на формування індивідів жіночої та чоловічої статей, соціалізації гендеру та займаються динамікою і можливостями їхнього розвитку.

Спираючись на працю “Рід, гендер та суспільство” Енні Оуклі, у розділі наведено різницю між поняттями “рід” (sex) та “гендер”. Саме рід стосується біологічних відмінностей між чоловіком та жінкою, гендер формує предмет культури, який співвіднесений з соціальною класифікацією “маскулінне” та “фемінне”.

Виявлено, що гендерні стереотипи мають декілька функцій, які тісно пов’язані із потребою роз’яснення, демонстрації будь-яких відмінностей між статями, а також виправдання їх існування.

Гендерні стереотипи виконують роль схем, підтверджуючи стійкі погляди та думки соціуму про гендер. Так виникли основні групи гендерних стереотипів серед яких поділ на маскулінність/фемінність, стереотипи, що характеризують розподіл соціальних функцій і ролей між чоловіками і жінками, гендерна диференціація трудової діяльності чоловіків і жінок.

Підкреслено, що головною особливістю гендерного стереотипу є те, що він виник як соціальний продукт, “як набута звичка в суспільстві”, тому більшість гендерних відмінностей – результат соціальних ролей, що підтримують або пригнічують відмінності в поведінці чоловіків і жінок.

У розділі розглядалось становлення гендерних стосунків у китайській картині світу спираючись на концепцію Інь та Ян. Ми прослідкували, що Інь та Ян символізують усе, що взаємодоповнює, взаємозалежить та разом створює певні сили. Жінка протиставляється чоловікові у концепції Інь та Ян.

Ян – це чоловіче, тобто наділене усіма позитивними якостями, а Інь – жіноче, те, що несе у собі негативне віяння.

Підсумовуючи, хочемо додати, що від традиційної до сучасної епохи процвітання Китаю життя жінки пройшло чималий шлях змін. Якщо у період традиційного Китаю жінка була майже безправною, то у сучасні часи вона самостійно вибирає собі чоловіка, сферу навчання, має право голосу як у своїй родині, так і в суспільстві. Політика реформ відкритості 20 ст. змінила становище жінки, що дало змогу по іншому подивитись на модель шлюбу та поведінку молодого покоління. Традиційні конфуціанські канони відійшли в минуле. На цих підставах виникає потреба у проведенні дослідження спрямованого на вираження гендерних стереотипів у сучасній китайській мові на різних її рівнях.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИРАЖЕННЯ ҐЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1 Ієрогліфічне письмо як основа китайської мови

Мова є основною суспільно значущою формою відображення навколишнього світу людини й самого себе, тобто формою зберігання знань про дійсність, а також засобом одержання нових знань про дійсність (Ярцева, 1990, с. 15). Будь-який малюнок, символ, рух та навіть дію можна описати різними мовними засобами. Особливість письма як явища культури полягає в тому, що воно безпосередньо перекодує саму мову в зорові образи. Шляхи такого перекодування значеннєвих одиниць мови можуть бути різними. Один з таких реалізований в писемності майя, де кожен знак описує деяку ситуацію, тому однозначної відповідності знака і словесного опису там не буває, але сама ситуація описується достовірно. Інший шлях полягає у створенні знаків писемності, безпосередньо пов'язаних з одиницями мови. Важливим завданням є поділ мови на окремі звуки, які різні цивілізації на всіх континентах вирішували багато століть.

Більш природним і наочним є поділ мови на смислові одиниці. Такий поділ відбувається в першу чергу тоді, коли люди замислюються над тим, як влаштована їхня мова і яке значення несуть в собі слова їх рідної мови (Софронов, 2007, с. 8).

Саме з цих слів доречно буде почати розгляд китайського ієрогліфічного письма, адже саме ці знаки представляють спосіб поділу мову на смислові одиниці.

Насамперед, хочемо зазначити, ієрогліф – це не слово, і навіть не речення.

Під час проведення дослідження було знайдено багато визначень, які починалися “ієрогліф – це слово...”. На нашу думку, ієрогліф являє собою логічно виведене поняття, і ціллю цього поняття є передача структури цього явище, або шлях його розвитку.

Ієрогліф – це фігурний знак, який означає ціле поняття, або окремі склади та звуки мови (Тугулова , 2010, с. 23).

Ієрогліф має вигляд малюнка якогось об’єкта, наприклад, люди, тварини тощо. Упродовж еволюції розвитку не тільки мови, але й народів загалом, вигляд ієрогліфічного знака постійно змінювався. Маємо припущення, що це було пов’язано зі зміною правлячої династії, адже кожна династія, коли приходила до влади, мала на меті встановити свої закони та правила, вносячи свою частку в історію свого народу.

Також, впродовж багатьох століть кожен народ мав бажання нападати на чужі території завойовуючи їхні землі. Разом із землею вони привласнювали собі здобутки культури, скарби, мову зокрема. Під їхнім тиском, мова трансформувалась, змінювались значення слів, зображення ієрогліфів. Приклад еволюції ієрогліфіки як такої можна віднести до будь-якої країни Сходу, де основним мовним засобом виступає ієрогліфічне письмо. Пропонуємо розглянути китайське ієрогліфічне письмо.

Китайське ієрогліфічне письмо виникає на теренах сучасного Китаю і датується появою понад 3000 років тому. Протягом усього мінливого розвитку Китайської цивілізації, ієрогліфи китайської мови піддавались зміні, і навіть зараз є єдиним складним офіційним засобом письма Китаю.

Знак китайського письма – це складна графічна фігура, яка складається з одного або більшого числа графічних елементів. Його китайська назва 字 – зї – “письмовий знак”. У європейських мовах він носить назву “character” – знак, українською за аналогією зі знаками інших ієрогліфічних писемностей –

“ієрогліф”. Відповідно, українською китайська писемність традиційно називається ієрогліфічною (Софронов, 2007, с. 9).

Ієрогліфічне письмо позначає за М. В. Софроновим лінгвістичні одиниці – слова та морфеми. Інакше кажучи, воно передає план змісту лінгвістичних одиниць (Софронов, 2007, с. 9). І справді, якщо подивитись на будь-який китайський ієрогліф, він буде означати увесь предмет, або явище, у той час одна з букв алфавіту не несе в собі ніякого значення, тільки підставляючи букву до букви ми можемо скласти слово.

Ієрогліфічне письмо ж універсальне. Відомо, що в’єтнамська, японська та корейська мови багато століть запозичували китайські ієрогліфи та брали їх за основу для створення своєї власної. Це відбувалося через те, що ієрогліфи є придатними для ізолюючих мов (саме такою є китайська). Тому, за словами М. В. Софронова (2007, с. 9) “Як би не змінювалась мова в ході її історії, ієрогліфічне письмо не вимагає змін”. Ще однією особливістю ієрогліфічного письма є незалежність знака від його читання. Такий спосіб зв’язку мови та писемності характерний тільки раннім формам письма (Софронов, 2007, с. 9).

“Зв’язок між письмом та мовою був на ранніх ступенях письма досить слабким, так як письмове послання не відповідало певним формам мови. Будь-яке послання мало тільки один сенс і могло бути інтерпретовано читачем тільки одним певним чином, але “прочитати”, тобто виразити словами, можна було по-різному і навіть різними мовами» – так писав І. Е. Гельб (1982, с. 31). у своїй книзі “Досвід вивчення письма”.

У зв’язку з труднощами встановлення чітких меж періодів розвитку китайської мови, існує декілька періодизацій історії китайської мови. Широко відома періодизація А. Масперо. Він розподілив історію китайської мови на три великих періоди, всередині кожного виділив по два підперіоди: ранній та пізній.

Розглянемо періодизацію історії китайської мови А. Масперо:

1. Давньокитайський (архаїчний) розпадається на ранній давньокитайський (до епохи Хань, тобто до III ст. до н.е.) і пізній (III ст. до н.е.).
2. Середньокитайський: ранній середньокитайський (з IV до VIII-XI ст. н.е.) і пізній (до XII ст.).
3. Сучасний: ранній (з XII до XVII ст.) і пізній (з XVIII до XX ст.) (Курдюмов, 2005, с. 59).

Ван Лі (1956, с. 325) у своїй книзі “Нариси історії китайської мови” виділив чотири періоди:

1. 上古期 – shàng gǔqī – давньокитайська мова (від перших письмових пам’яток до III ст. н.е.). III і IV ст. н.е. вважається перехідним періодом;
2. 中古期 – zhōng gǔqī – середньокитайська мова (з IV до XII ст.) XII-XIII ст. – перехідний період;
3. 近代期 – jìndài qī – новокитайська мова (з XIII до XIX ст. – до опіумних війн). З 1840р. (початок опіумних війн) до 1919 р. (Рух “4 травня”) – перехідний період;
4. 现代期 – xiàndài qī – сучасна мова (з початком XX ст. – до наших днів).

Радянські вчені частіше використовували періодизацію, запропоновану С. Є. Яхонтовим (1965). Згідно з нею, виділяють такі періоди:

1. докласичний – мова найбільш ранніх пам’яток літератури до V ст. до н.е. ;
2. класичний – мова творів V – III ст. до н.е. (кінець епохи Чжоу та епоха Цінь) і частково наступних чотирьох століть (епоха Хань), тобто до II ст. н.е.;
3. пізня давньокитайська мова – III-IV ст. н.е.;
4. середньокитайський період, до якого відноситься мова наступних століть до XII-XIV ст., а далі починається перехід до сучасної мови (Яхонтов, 1965, с. 132).

У нашій роботі ми використовуємо періодизацію С. Є. Яхонтова, тому

доцільним вважаємо розглянути більш детально докласичний, класичний та пізній давньокитайський періоди.

Докласичний період

Цей період характеризується появою знаків різних культур, серед них знаки культури Цзяху (贾湖 – jiǎhú), Яншао (仰韶 – yǎngsháo), Давенькоу (大汶口 – dàwènkǒu).

Знаки культури Цзяху (贾湖 – jiǎhú) – це символи, які були знайдені археологами в Цзяху, провінції Хенань, Китай. Під час досліджень було встановлено, що цим написам вже понад 8000 років, таким чином вони є найдавнішими малюнками у світі. Малюнки та знаки епохи Цзяху були наклеєні на панцирах тварин, скоріше за все черепах. Археологами було знайдено 11 окремих символів, які були поховані поряд з людськими останками серед 24 неолітичних поховань (Гао Минь).

Розкопки проводились доктором Гарманом Харботл, з Брукгейвенської Національної лабораторії в Нью-Йорку, США, і командою археологів з Університету науки і техніки Китаю, в провінції Аньхой. Серед різних зображень були знайдені символи, що нагадують ієрогліфи "око" та "вікно". Вчені допускають, що ці символи використовувались людьми, які жили вздовж річки Хуанхе протягом неоліту і аж до епохи Шан, коли вже з'являється складна система писемності. Проте доказів занадто мало, аби це стверджувати (Гао Минь).

Знаки культури Яншао (仰韶 – yǎngsháo) – одна з найбільш ранніх пам'яток культур, які були знайдені під час розкопок у провінції Хенань, у середній течії річки Хуанхе. Ці символи являють собою знаки, які зображувались на розписних керамічних посудинах. Вченими-археологами були знайдені чаші, кувшини, амфори, спочатку виліплені вручну із грубої глини, а згодом за допомогою гончарного круга із добре промитої маси глини. На цих посудинах

знайдені зарубки. У більшості випадків фрагменти були втрачені, і лише невелика кількість зображень збереглась. Під час радіокарбонного аналізу, було встановлено, що найбільш ранні зразки відносяться до 4770 р. до н.е. (Гао Минь).

Знаки культури Давенькоу (大汶口 – dàwènkǒu) – знаки на кераміці, що відрізняються більшою складністю в порівнянні зі знаками інших епох. За своїми графічним ознаками деякі з них являють собою малюнки цілком подібні з зображуваним предметом. Така схожість дозволяє припустити, що саме вони були найбільш ранніми піктограмами китайського письма. Звідси ж був зроблений висновок, що китайська писемність має витоки, що відносяться не до середини другого, а до середини п'ятого тисячоліття до н. е. (Тугулова, 2010, с. 72).

Класичний період

Впродовж розвитку цього періоду з'являлись такі написи як “Цзягувень” (甲骨文 – jiǎgǔwén) та “Цзінвень” (金文 – jīnwén).

“Цзягувень” (甲骨文 – jiǎgǔwén) — написи на кістках та панцирах черепах. Вони являють собою гадальні тексти, в яких просителі питали у неба, якою буде погода, якими будуть результати війни з іншими племенами. Ціль гадань полягала у тому, щоб за характером двох тріщин (вертикальної та бокової), які утворились на поверхні кістки або щітка, отримати відповідь на питання, яке задавалось божеству. Написи, з яких складали питання, могли включати в себе від одного до декількох десятків ієрогліфів. Окремі знаки розташовувались у вертикальних рядках і читались зверху вниз. Рядки могли читатись справа наліво і зліва направо. Це залежало від напрямлення бокової тріщини, до якої вони відносились. Основним правилом було те, що написи знаходяться з тієї сторони від основної тріщини, куди відходить бокова тріщина, причому напрямок рядків протилежний напрямку бокової тріщини. Згідно з інськими

гадальними написами, одне й те ж саме питання могло задаватись навіть більше десяти разів (Крюков, 1973, с. 13-14).

Згідно з сучасними підрахунками, в Іньських написах використовувалось більше чотирьох тисяч ієрогліфів, але тільки дві тисячі з них можна розпізнати.

“Цзіньвень” (金文 – jīnwén) – відлиті або вигравірувані написи на китайських бронзових посудинах для жертвопринесення або музичних ритуальних інструментах в епоху Шан-Чжоу (XIII-IV ст. до н. е.). Часто написи у стилі “цзіньвень” зустрічаються на триніжках для м'яса “дін” 鼎, посудинах для зерна “гуй” 簋, дзвонах “чжун” 鐘. А також на бронзових посудинах для вина: “ю” 卣, “цзун” 尊, “гу” 觚, “цзя” 罍; і для води: “і” 匜, “пань” 盤, “ху” 壺. Написи у стилі “цзіньвень” є подальшим розвитком давньокитайської писемності. На відміну від попередніх написах у стилі “цзягувень”, що складаються з уривчастих фраз, написи у стилі “цзіньвень” утворюють закінчений текст. (Крюков, 1973, с. 64).

Пізній давньокитайський період характеризується такими стилями:

“Сяочжуань” (小篆 - xiǎozhuàn) – малий статут, уніфікований стиль, введений імператором Цинь Шихуаном. Він наказав своєму міністру Лі Си уніфікувати писемність, щоб різниця між ієрогліфами у завойованих ним шести князівствах не заважало йому керувати країною. За основу було узято ієрогліфи князівства Цинь. Новий стиль отримав назву «малий статут». У стилі “сяочжуань” кожен ієрогліф отримав своє спрощене написання, яке потім розповсюдилось по всій країні (Тугулова, 2010, с. 73).

“Лішу” (隶书 – lìshū) – ділове письмо. За легендою “лішу” було винайдено чиновником Чен Мяо, але насправді нові форми ієрогліфів поступово з'явилися через трансформацію старих, і це не могло бути зроблено однією людиною. Ієрогліфи цієї форми були все ще близькі до “сяочжуань”. Вони були квадратної

форми і не такі довгі, як “сяочжуань”, лінії були прямими, то тонкими, то товстими. З точки зору загальної структури ієрогліфів стиль “лішу” є спрощеним стилем “сяочжуань” (Кондрашевский, 2000, с. 5).

“Кайшу” (楷书 - kǎishū) – стиль нормативного написання ієрогліфів. Цей стиль почав розвиватися приблизно в один час із стилем “лішу”. Цей стиль вперше з’явився ще в період династії Хань, але остаточно сформувався на початку династії Тан і зберігає статус офіційного стилю впродовж 1300 років (Кондрашевский, 2000, с. 7).

2.2 Вивчення морфеми сучасної китайської мови

Вивчення поняття “морфема” триває вже багато років. Вчені зі всього світу досліджують це явище та висувають свої власні визначення терміну “морфема”.

В. М. Солнцев (1977, с. 27) сформулював декілька трактувань цього терміну. “Для морфеми Бодуена характерною рисою є мінімальність у поєднанні з вказівкою їх місця у системі мови і відношення до інших одиниць: морфема – мінімальна значуща частина слова.

Для морфеми Блумфільда основною рисою є службовість: морфемами називають будь-які службові засоби мови аж до інтонації, наголосу та місця розташування” (Солнцев, 1977, с. 28).

Для морфеми Вандрісса основною характерною ознакою є службовість: морфемами називаються будь-які службові засоби мови до інтонації, наголосу та місця розташування” (Солнцев, 1977, с. 28).

Загальним для трактувань цього терміну є визнання існування так званих нульових морфем. В. М. Солнцев (1977, с. 53) у своїй праці “Мова як системно-структурне утворення” зазначає: Під нульовою морфемою представники усіх

направлень розуміють значну відсутність будь-якої службової морфеми, тобто такої морфеми, яка не має ніякого матеріально вираженої алломорфи.

У ході досліджень та проведення різних тлумачень терміну “морфема” виявилось, що морфема може або протиставлятися слову, або прирівнюватися до нього. Однак, членування слів на частини, які у свою чергу мають інші властивості, аніж слово, залишається фактом. Однією з найважливіших властивостей таких частин слів є їхня синтаксична несамостійність. Безумовно, що під синтаксичною несамостійністю розуміється відсутність у цих частин синтаксичної подільності. Ці частини наділені певними значеннями і ці значення зустрічаються у різних словах.

Не можна не зважати на те, що визначення морфеми І.О. Бодуеном де Куртене вказує на системну ознаку морфеми у мові (Солнцев, 1977, с. 28). Автор переконливо доводить, що морфема означає одиницю, яка має порядок гомогенні загальні ознаки – ознаки, які розповсюджуються на усі різновиди цієї одиниці. Основною з цих ознак є синтаксична несамостійність морфеми, на відміну від слова (Солнцев, 1977, с. 28).

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що бодуенівське значення терміну “морфема” є більш виправданим і саме до нього ми і схилиємось у нашій дослідницькій роботі.

Не можна не зважати на те, що китайські вчені-лінгвісти не сходяться на розумінні поняття “морфема” також. Частина вчених вказує на словотворчу характеристику і здатність морфеми і вважають її словотворчою одиницею мови, яка несе в собі значення. За найменшу значущу одиницю мови вважають морфему такі вчені, як Ши Аньши, Гао Мінкай та Чжу Деси (Хаматова, 2003, с. 18).

Розглянувши багато теорій та характеристик, А. О. Хаматова. (2003, с. 21) у своїй праці “Словотворення сучасної китайської мови” виділяє три основні

ознаки морфеми:

- наявність зовнішнього, матеріального, звукового оформлення;
- наявність значення;
- нездатність членуватись на менші по значенню частини.

Морфеми будь-якої мови характеризуються певною кількістю загальних ознак, яким вони і відрізняються від інших одиниць мови – звука, складу, слова, словосполучення та речення. Ми вважаємо доцільним зупинитися на них більш детально. Морфема відрізняється від звука наявністю граматичних та словотворчих значень. Морфеми у звуковому відношенні являють собою окремі фонемі або послідовність фонем. Говорячи про послідовність фонем, можемо зазначити, що тут морфема може співпадати або не співпадати зі словом або словосполученням (Хаматова, 2003, с.19) Великий мовознавець В. М. Солнцев (1977, с. 28) так охарактеризував морфему китайської мови: “У мовах Південно-Східної Азії морфема, як правило, у звуковому відношенні співпадає з складом. Склади у цих мовах мають суворо регламентовану структуру, що визначає зафіксованість змісту складу. Оскільки кожен незмінний склад використовується у якості звукової оболонки морфеми, то будь-яка змінність у морфемі неможлива. Кожна зміна оболонки складу неминуче дає інший склад, тобто дає іншу морфему, або інше слово”.

Морфема китайської мови має декілька властивостей, які відрізняють її від європейських мов. Одна й та сама морфема може бути словом, а в іншому випадку функціонувати як морфема. У той же час у зв'язку з складним розвитком китайської мови та переплетіння її давніх елементів із сучасними, морфеми у деяких стилях можуть набувати властивостей слова (Солнцева, 1985, с. 62). Морфеми китайської мови відрізняються від словосполучень та речень своєю неподільністю та нездатністю виступати у якості речень та їх частин.

Ми вважаємо за потрібне розглянути два основні види морфем китайської мови – кореневі та службові.

Коренева морфема – основна частина слова, вона виражає основне лексичне значення слова. Усі інші службові морфеми лише видозмінюють, конкретизують значення кореня, виражають різні граматичні або словотворюючі значення слова. Так, у своїй праці “Словотворення сучасної китайської мови” А. О. Хаматова (2003, с. 16) пише, що О. А. Земская (1964, с. 39) пояснює різницю між кореневими та службовими морфемами таким чином: “Кореневі морфеми мають елемент дійсності в якості означувального, відповідно, їх значення реально-предметні. Афіксальні морфеми ні з яким елементом дійсності не співвідносяться”. Наприклад, словотворча морфема 女 nǚ – жінка утворює словотворче підґрунтя для таких слів як:

女子 – nǚ zǐ – жінка;

女排 – nǚ pái – жіночий волейбол;

女生 – nǚ shēng – учениця, студентка;

女红 – nǚ hóng – жіноча справа (вишивання, в’язання, шиття);

女皇 – nǚ huáng – імператриця;

女权 – nǚ quán – жіночі права (БКРС).

Ще одним прикладом коренева (знаменна) морфема 见 – jiàn – бачити, яка повторюється у граматичних формах слова:

见 – jiàn – бачити, мати зір;

见了 – jiàn le – побачив;

见到 – jiàn dào – побачив, зрозумів, побачивши на власні очі;

见过 – jiàn guo – бачив (БКРС).

За А. О. Хаматовою (2003, с. 21), однією з особливостей кореневої морфем є її незафіксованість у слові, тобто одна й та сама морфема може займати різне

положення у слові. Вона може знаходитись на початку (перед службовими морфемами), у кінці (після службових морфем) та в середині слова (між службовими морфемами). Ми вважаємо доцільним навести приклади з вживанням кореневої морфемі з різним положенням у словах китайської мови, де А – коренева морфема, В – службова.

1. АВ: 感受 – gǎn shòu.
2. ВА: 非礼 – fēi lǐ.
3. АВА: 男子汉 – nán zi hàn.
4. ВАВ: 老祖宗 – lǎo zǔ zōng (БКРС).

Варто зазначити, що саме корінь – центральна морфема слова, вона є обов’язковою для кожного слова. Саме вона повторюється у всіх “словах-родичах”, граматичних формах і виражає основне лексичне значення (Немченко, 1984, с. 20).

Службова морфема – факультативна, яка виражає різні граматичні та словотворчі значення слова. Службові морфемі відрізняються за місцем розташуванням у слові. Для китайської мови службові морфемі за своїм положенням поділяються на префікси та суфікси. Однією з характерних ознак для службової морфемі китайської мови є її походження від кореневої морфемі.

У китайській мові складно провести чітку межу між кореневою морфемою та словом, адже у ньому майже немає кореневих морфем, які не можуть виступати як односкладові слова (Горелов, 1984, с. 10).

2.3 Походження кореневих морфем 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán –

“чоловік”

Морфеми 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік” є найдавнішими формами ієрогліфів і прийшли до нас у їхньому сучасному вигляді не одразу. Під час нашого дослідження ми встановили, що ці ієрогліфи пройшли довгий шлях змін та реформ у письмі. Хочемо почати з ієрогліфа 女 – nǚ – “жінка” (左民安著, 2005, с. 291).

Впродовж багатовікової історії ієрогліф 女 – nǚ – “жінка” виглядав по-різному. У період існування стилю письма “цзягувень”, в якому перші написи були зображені на кістках та панцирах черепах, цей ієрогліф зображали так: нижня частина малюнку – коліна жінки, тобто жінка сидить на колінах, а верхня частина, тобто тулуб, поставлений прямо, дві руки жінки були складені на грудях. Таким чином жінка з давніх давен поклоняється чоловікові та має безправне положення у суспільстві” (左民安著, 2005, с. 291).

Морфема 男 – nán – “чоловік” є логограмою, тобто графемою, яка означає слово або морфему. У нашому випадку – це морфема “чоловік”. Це проста комбінація двох логограм – 田 – tián – “поле” та 力 – lì – “сила”. Це пояснюється тим, що у Стародавньому Китаї уся відповідальність за сільське господарство належало чоловікові, тому у свідомості китайців чоловік залишився тим, хто працює тяжко, з силою у полі (左民安著, 2005, с. 291).

Існує велика кількість знаків, які за своєю структурою мають просту логограму 女 – nǚ – “жінка” та зазвичай мають негативне лексичне значення. У зв’язку з тим, що жінка завжди вважалась недолюдиною, рабом, або поганим знаком, який міг принести біду, китайські ієрогліфи, поєднуючи у собі ієрогліф “жінка”, несуть негативні лексичні значення. Наведемо приклад таких ієрогліфів.

1) ієрогліфи, які вказують на аморальну поведінку , або негативні риси обох статей:

妒– dù – заздрити, ревнувати;

妨– fāng – наносити шкоду;

奸– jiān – зло, зрадник;

婪– lán – жадібний;

媚– mèi – лестити, догождати (БКРС).

2) ієрогліфи, які вказують на позашлюбний зв'язок між чоловіком і жінкою:

奸– jiān – перелюбствувати;

姘– pīn - вступати у позашлюбний зв'язок;

嫖– piào – відвідувати публічні будинки, бордель (БКРС).

3) ієрогліфи, які вказують на низький соціальний статус жінки:

妓– jì – повія;

娼– chāng – повія, вулична жінки, розпусниця;

婬– biāo – (грубе) повія, шльондра, блудниця (БКРС).

У підсумку зазначимо, що словотворча морфема 女– nǚ – “жінка” вперше була зображена на панцирах черепах та у вигляді жінки, яка сидить на колінах. Так, жінка з давніх давен поклоняється чоловікові маючи безправне положення у суспільстві. У давньому Китаї уся відповідальність за сільське господарство належало чоловікові, тому у свідомості китайців чоловік залишився тим, хто працює тяжко, з силою у полі. Тому морфема “чоловік” – це проста комбінація двох логотипів – 田 – tián – “поле” та 力 – lì – “сила”.

2.4 Відображення гендерних стереотипів у сучасній китайській мові на різних її рівнях

Вважається, що під час розмови жінка показує, що вона жінка за допомогою своєї вимови. Дослідження показало, що існує багато відмінностей між мовою, якою користуються чоловіки та жінки. Розглянемо їх нижче.

- Використання порожніх прикметників та вигуків, наприклад, “привабливий”, “чарівний”, “фантастичний” притаманне жінкам;
- жінки більш консервативні і роблять менше граматичних помилок у своєму мовленні;
- жінки намагаються уникати лайки;
- жінки користуються більш ввічливою мовою під час запиту чи прохання;
- Жінки будуть частіше використовувати дієслівні фрази, які вказують на брак впевненості;
- жінки менш захищені і більш усвідомлюють свій статус під час розмови;
- жінки використовують точні терміни кольору, коли описують щось;
- жінки частіше підкреслюють свої речення і використовують більше інтенсифікаторів, ніж чоловіки (Mannaerts, 1998-1999, с. 61).

Деякі з цих характеристик також стосуються й китайської мови. Однак ми розглянемо більш чіткі особливості у китайській мові, які пов'язані з гендерними відмінностями на різних мовних рівнях – фонетичному, лексичному, синтаксичному та розмовному.

Між чоловіками та жінками існує чимало мовних відмінностей, серед яких найфундаментальнішим є висота голосу. Така різниця частково може бути зумовлена відмінностями вокальної анатомії чоловіка і жінки (Wardbaugh, 2000, с. 309).

Лі Їн (2004, с. 4) у своїй статті “Гендерні аспекти китайської мови” провів дослідження серед школярок у Пекіні щодо “жіночого акценту”. Результат показав, що в деяких неофіційних висловлюваннях молоді дівчата схильні вимовляти [j], [q], [x] як [z], [c], [s]. Він пояснив, що звуки [z], [c], [s] тонкіші та

пронизливіші, тому їх можна вважати більш жіночними, тоді як звуки [j], [q], [x] є грубішими та більш різкими, з меншою кількістю жіночих рис.

Можна з упевненістю сказати, що традиційні вимоги до дівчат, які мають поводитись як “леді” може відігравати важливу роль у цьому явищі. Очікується, що молоді дівчата будуть показувати хороші манери, говорити тихо та м’яко і ніколи не розмовляти або не сміятися з широко розкритим ротом.

У багатьох країнах жінки, як правило, були більш уразливі до престижу стандартизованої вимови, ніж чоловіки. Така ж ситуація склалась і в Китаї. Китай – величезна країна з 56 національностями, і більшість з них мають свої місцеві мови. Хоча і китайська мова є стандартизованою для людей по всій країні, деякі не вміють нею розмовляти або говорять з відчутним місцевим акцентом (Lei Cong, 2008, с. 22).

Одного разу в кінці 1974 року до Китаю для певних наукових досліджень приїхала американська лінгвістична делегація. У своїй доповіді вони заявили, що мало хто в той час володів стандартизованою китайською мовою. Ті, хто міг би чудово розмовляти нею, були викладачами університетів, вчительками китайської мови у школи, яких навчали учнів у Пекіні та жінками-екскурсоводами в музеях та виставкових залах. Очевидним є те, що і вчителі, і екскурсоводи були переважно жінками. На противагу цьому, ті, хто приділяв найменшу увагу стандартизованій вимові, були молодими хлопцями, які керували різними інституціями, а отже, займали вищу посаду (Chan, Marjorie, 1998, с. 35).

Виявляється, що чоловіки вищих посад та з гарним авторитетом, вивчивши правильну, стандартизовану вимову, менше потребують підвищення свого статусу. Вони не повинні намагатися оволодіти стандартизованою китайською мовою, при цьому їхня влада і престиж ніколи не применшувались. Наприклад, три найбільші політичні лідери, Мао Цзедун, Ден Сяопін та Цзян

Цземінь ніколи не були знецінені через сильний акцент їхньої путунхуа (Chan, Marjorie, 1998, с. 35).

Більше відмінностей у китайській вимові між чоловіками та жінками можна спостерігати у поєднанні з таким комунікативним стилем, як Сацзяо (撒娇 – sā jiāo). Відповідно до визначення, наведеного в “Сучасному китайському словнику (2021)”, воно означає “навмисну поведінку у стилі розбещеної дитини”. Сацзяо – це стиль спілкування, який діти часто використовують зі своїми батьками, щоб отримати дозвіл робити заборонені речі. Така вимова є перебільшеною і не є природньою, і маркує жіночий стиль вимови (Chan, Marjorie, 1998, с. 42).

Дорослі чоловіки ніколи не будуть говорити так, інакше вони будуть вважатися ненормальними. Стиль Сацзяо показує меншовартість жінки у китайському суспільстві (Chan, Marjorie, 1998, с. 45).

Відмінностей у вимові дуже багато, і їх не можна ні з чим переплутати. Якби чоловіки спілкувались як дівчата, про них би кепкували, що вони 娘娘腔 – niáng niáng qiāng, тобто “жіночні” та “ніжні” (Chan, Marjorie, 1998, с. 42). Наведемо приклад, як дві дівчинки говорять про хлопчика, який зателефонував одній з них декілька хвилин тому.

А: 你认识李强吧? – Nǐ rènshí lǐqiáng ba?

В: 恩，说话很奇怪的那个人吧 – Ēn, shuōhuà hěn qíguài dì nàgè rén ba.

А: 是的，说话像个女孩子，娘娘腔，真恶心! – Shì de, shuōhuà xiàng gè nǚ hái zi, niángniáng qiāng, zhēn ěxīn (Chan, Marjorie, 1998, с. 45)!

А (Ви знаєте Лі Цяна, чи не так?)

Б (Так, це хлопець, який дивно говорить, правда?)

В (Так, він розмовляє як дівчина, дуже по жіночому. Це дивно!)

Вважається, що хлопчик повинен говорити так, як від нього очікують, через деякі стереотипні погляди щодо них. Тут можна зробити висновок, що зазвичай тон чоловіка має бути низьким, вимова спокійна та “чоловіча” що створює враження авторитету. А жіноча вимова навпаки – теплою, м’якою і шанобливою, яка підкреслює усі жіночі природні якості. Таким чином вони дають враження м’якості і тепла (Chan, Marjorie, 1998, с. 45).

Так само слід зазначити відмінності вживання мови чоловіка та жінки на лексичному рівні. Таких відмінностей існує дві, одна з них полягає у різному підборі вокабуляру для висловлювання тих самих чи подібних тем, а друга – у лексиці, яка диференціюється за статтю. Ми пропонуємо розглянути перший тип вживання лексики – на основі вокабуляру.

Відмінності у виборі слів різняться – це можуть бути слова спеціального призначення, різні частинки або фрази. Навіть може існувати зовсім інша мовна система, яка використовується жінками в одному суспільстві. У 1980 -х роках була знайдена така особлива “жіноча мова” жінок з провінції Хунань меншини Яо. Це унікальне мовне явище, яке згодом було названо - 女书 nǚ shū – жіноча мова. Словниковий запас цієї мови досить обмежений – всього близько 1200 слів. Однак вони передають різноманітні значення. Наприклад, вони показують бажання жінок жити щасливим життям, прагненням дружби, райдужного майбутнього тощо. Цей особливий вид мови, який зберігає красиву письмову форму та приємний звук, використовується лише жінками з естетичних міркувань або у народних піснях (杨永林, 2004, с. 114).

Як правило, від жінок очікується, що вони будуть більш ввічливими та говоритимуть належним чином. Так само, як і в інших культурах, китайські жінки вживають менше нецензурних і заборонених слів, ніж чоловіки. Хон Вей у своїх дослідженнях зазначає, що для чоловіка чоловіка вважається більш

прийнятним вживати ці слова, але для жінки навпаки, це навіть принизить її становище. (Hong Wei, 1997, с. 195).

Існує спеціальний термін – 人家 – rén jiā, який використовують молоді китайські дівчата або навіть дорослі жінки для позначення себе. Буквальне значення 人家 – rén jiā – це “інший”, “чужий”, який є займенником третьої особи в китайській мові. Однак жінки часто вживають його як займенник першої особи. Це слово зазвичай вимовляється в контексті, коли жінка хоче показати свою жіночність або бути більш привабливою під час мовлення. Наприклад, хлопець зі своєю подругою піднімається на пагорб, і дівчина хоче відпочити через втому. Однак хлопець не виявляє наміру цього робити.

А: (Хлопчик) 再坚持 坚持 就到 山顶 了。 – Zài jiānchí jiānchí jiù dào shāndǐng le

Б: (Дівчина) 休息一下嘛，人家是女孩子，哪能跟你比，早累了 – Xiūxi yíxià ma, rénjiā shì nǚ háizi, nǎ néng gēn nǐ bǐ, zǎo lèile

А: Не зупиняйся! Ми вже майже на вершині гори!

Б: Давай відпочинемо! Я ж дівчина, не така як ти. Я так втомилася (Chan, Marjorie, 1998, с. 45)!

З даного прикладу видно, що дівчина використовує слово 人家 – rén jiā замість 我 – wǒ – я, щоб непрямо, чемно, нагадати хлопчикові, що він повинен бути уважнішим, оскільки чоловіки та жінки різні. Однак, якщо хлопець буде використовувати 人家 – rén jiā посилаючись на себе, його одразу виправлять.

Хочемо зазначити ще одне особливе вживання займенника 他 – tā – він. Раніше цей займенник вживався жінками для звертання до своїх чоловіків. Сьогодні він також зустрічається, особливо у сільській місцевості, де жінки й досі мають набагато нижчий статус, ніж чоловіки. Жінки майже ніколи не звертаються до своїх чоловіків за їхніми іменами. Це пов'язано з традиційною

думкою про те, що жінки підпорядковуються чоловікам. У той час звертатись до людини за її іменем, яка займала вищу посаду було неввічливо та грубо.

Іншою особливістю є службові слова, які в основному використовуються у кінці речення, наприклад 嘛 – ma, 哟 – yo, 呢 – ne, 呀 – ya, 吧 – ba тощо, і допомагають мовці виразити свої почуття. Жінки частіше використовують такі частки, оскільки саме у них є потреба бути ввічливішими (Chan, Marjorie, 1998, с. 46).

Пропонуємо розглянути приклад, у якому господиня розмовляє зі своїм гостем перед вечерею.

А: (Господиня) 王先生，不要客气哟，你喜欢吃什么就吃什么哦。 – Wáng xiānshēng, bù yào kèqì yō, nǐ xǐhuān chī shénme jiù chī shénme ó!

В: (Гість) 您真客气! - Nín zhēn kèqì!

А: Пане Ван, відчуйте себе вдома і їжте все, що вам подобається.

В: Дякую! Ви такі добрі (Chan, Marjorie, 1998, с. 47)

Частки 哟 – yo та 哦 – o використовуються тут як стратегія ввічливості, оскільки вони можуть пом'якшити висловлювання господині.

Доведено, що у китайській мові жінки використовують певні лексичні хеджі для вираження своїх жіночих якостей чи свого соціального статусу. Так наприклад, в китайській мові існують лексичні хеджі, такі як 大概 – dàgài – напевно, 也许 yěxǔ – можливо, 可能 – kěnéng – певно, 你看 – nǐ kàn – ось, 据说 – jùshuō – кажуть, що, 应该 – yīnggāi – слід, необхідно, які жінки частіше використовують для демонстрації своєї невпевненості під час розмови (Chan, Marjorie, 1998, с. 48).

Цікавими є відмінності між жіночим та чоловічим синтаксисом та стилем спілкування. Пропонуємо їх розглянути та охарактеризувати нижче.

Дослідження відмінностей синтаксису та розмовного стилю показує, що в розмовах чоловіки схильні контролювати теми та перебивати жінок, а жінки, як правило, ставлять більше запитань, менше говорять і роблять це більш ввічливо (张燕蓼, 2005, с. 213).

У китайській культурі жінки розмовляють більш невпевненіше, ніж чоловіки, і вони загалом використовують більше хвостових питань (Wardbaugh, 2000, с. 318). Ось представлено кілька прикладів того, як чоловіки та жінки використовують один і той же мовленнєвий акт. Зліва зазвичай говорять жінки, а справа – чоловіки.

1. 请帮我把门关上，好不好？ - 请把门关上。

qǐng bāng wǒ bānmén guānshàng, hǎobù hǎo? - qǐng bānmén guānshàng.

Допоможіть мені закрити двері?

2. 这个房间是你的，对吧？ - 这是你的房间吧？

zhège fángjiān shì nǐ de, duì ba? - zhè shì nǐ de fángjiān ba?

Це ваша кімната?

3. 你今天要回家，是吧？ - 你今天就回家吗？

nǐ jīntiān yào huí jiā, shì ba? --- nǐ jīntiān jiù huí jiā ma?

Ви збираєтесь сьогодні додому? (Chan, Marjorie, 1998, с. 50)

Використання запитань з хвостиком вказують на те, що жінки більш ввічливі і частіше вносять пропозиції, ніж чоловіки, оскільки таким чином їхня мова здається менш наполегливою. Такі мовні моделі є ознакою невпевненості жінок або їх прагнення до схвалення під час спілкування з іншими (Wardbaugh, 2000, с. 318).

Існує певна конструкція у китайській мові, яку в основному використовують жінки. Тобто у одному реченні є як ствердження, так і заперечна форма дієслова. Почувши таке питання, слухач повинен зробити

вибір. (李菁, 2006, с. 5). Нижче наведено кілька прикладів, де зліва питання жінок, а справа – чоловіків.

1. 你是不是哪儿不舒服? — 你哪儿不舒服?

nǐ shì bùshì nǎ'èr bú shūfú? — nǐ nǎ'èr bú shūfú?

З тобою щось не так?

2. 你愿意不愿意去? — 你愿意去吗?

nǐ yuànyì bù yuànyì qù? — nǐ yuànyì qù ma?

Ти хочеш поїхати?

3. 客人吃不吃晚饭? — 客人吃晚饭吗?

kèrén chī bù chī wǎnfàn? — kèrén chī wǎnfàn ma?

Чи тут вечеряє гість? (Chan, Marjorie, 1998, с. 51)

Такі питання з жіночої точки зору – це не просто запитання, а й запит про пораду чи пропозиція від слухача. Проте питання чоловіків є більш прямими. Чоловікам потрібні чіткі відповіді, а не надання можливостей чи вибору.

Мова відіграє ключову роль у побудові та соціалізації гендерних ролей.

Китай – країна, колективізм якої є основною характеристикою її культури. На відміну від культури заходу, китайці піклуються більше про те, як їх оцінюють оточуючі. Тому їм слід брати до уваги стереотипну поведінку та норму культури під час спілкування з іншими. Тоді в китайському середовищі виникає акцент на тому, щоб особистість відповідала суспільним очікуванням. Це, безперечно, і вплине на їхню мовну поведінку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У даному розділі ми розглянули лінгвістичні аспекти вираження гендерних стереотипів. Дані аналізу дозволяють стверджувати, що китайське ієрогліфічне письмо зародилось понад 3000 років тому. Протягом усього мінливого розвитку

китайської цивілізації, ієрогліфи китайської мови піддавались зміні, і навіть зараз є єдиним складним офіційним засобом письма Китаю.

Слід зауважити, що китайська мова впродовж своєї історії зазнавала великих змін, тому науковці виділяють декілька видів періодизацій історії мови. У нашій роботі ми детально охарактеризували періодизацію С. Є. Яхонтова, який виділив докласичний, класичний та пізній давньокитайський періоди. Саме у класичному періоді виділяють найвідоміші написи на кістках та панцирах черепах 甲骨文 та вигравірувані написи на китайських бронзових посудинах 金文.

Під час вивчення поняття морфема ми з'ясували, що основними ознаками морфема є наявність зовнішнього, матеріального та звукового оформлення; наявність значення та нездатність членуватись на менші по значенню частини. Китайська морфема одночасно може бути й словом й функціонувати як морфема. Під час аналізу особливостей китайської морфема ми дійшли висновків, що провести чітку межу між кореневою морфемою та словом важко, адже китайська мова майже усі кореневі морфема можуть виступати в якості односкладного слова.

Досліджуючи походження морфем 女 та 男 ми дійшли висновків, що жінка з давніх часів вклоняється чоловікові та має безправне становище у традиційному китайському суспільстві. Через те, що жінка вважалась недолюдиною, а морфема 女 – поганим знаком, у китайській мові існують ієрогліфи зі складом 女, які несуть у собі негативне лексичне значення. Серед них 奸 – jiān – зло, зрадник; 婪 – lán – жадібний; 妓 – jì – повія тощо.

Згідно з дослідженням, було виявлено відображення гендерних стереотипів на фонетичному, лексичному, синтаксичному та розмовному рівнях. Так, наприклад молоді дівчата схильні вимовляти [j], [q], [x] як [z], [c],

[s]. адже звуки [z], [c], [s] тонкіші та пронизливіші, тому їх можна вважати більш жіночними, тоді як звуки [j], [q], [x] є грубішими та більш різкими, з меншою кількістю жіночих рис. Жінки частіше використовують такі частки як 嘛 ma, 哟 yo, 呢 ne, 呀 ya, 吧 ba тощо, адже саме завдяки їм вони виражають свої почуття. Чоловіки у своїй розмові більш впевнені, на відміну від жінок. Така ознака чітко проявляється у поставлених питаннях: жінкам властиві так звані запитання з хвостиком, де вони висловлюють свою пропозицію та невпевненість. Проте питання чоловіків є більш прямими. Чоловікам потрібні чіткі відповіді, а не надання можливостей чи вибору.

ПРОЯВИ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ КРІЗЬ ПРИЗМУ СЛОВОТВОРЧИХ МОРФЕМ 女 та 男

Головною особливістю китайських ієрогліфів є трансформація їхнього зображення на давніх пам'ятках культури, а також зміна значень впродовж довгої історії розвитку писемності. Хочемо представити вашій увазі наше дослідження з проявів гендерних стереотипів на матеріалі китайських фразеологізмів, в Інтернеті та у формах китайських звернень. За допомогою цього дослідження ми доведемо прояви гендерної асиметрії у різних сферах китайської мови, її масштабах.

3.1. Прояви гендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 на матеріалі фразеологізмів

В. А. Маслова (2001, с. 125) стверджує, що ядром культури повинен бути принцип розвитку життя та вдосконалення людства через злиття двох протилежних начал – чоловічого і жіночого. У словарному фонді китайської мови є одиниці мови, які досліджуються нами крізь гендерну специфіку, тобто стосуються взаємодії чоловіка та жінки, протиставлення жіночого та чоловічого світогляду. Такими одиницями стали фразеологізми китайської мови.

Нами відбирались фразеологічні одиниці, які містять у собі кореневі морфеми 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік” та безпосередньо стосуються проявів гендерних стереотипів. Для кращого розуміння поняття “китайський фразеологізм”, ми вважаємо доцільним дати йому визначення.

У китайській мові предметом фразеології є фразеологічна одиниця – стійке, готове поєднання слів, яке існує в мові у цілісному за значенням та стійким за складом і структурі утворенням. Найвідомішими фразеологізмами китайської

мови є 成语 – chéngyǔ – ідіома, тобто чотирьохскладове стійке фразеологічне словосполучення, яке побудоване за нормами давньокитайської мови, семантичне монолітне з загально-переносним значенням та має експресивний характер (Ду Яли, 2005, с. 86). Проте, китайська фразеологія також налічує й інші види фразеологічних одиниць, а саме 歇后语 – xiēhòuyǔ – недовомки, 谚语 – yànyǔ – прислів'я, 俗语 – sùyǔ – приказки, 惯用语 – guànyòngyǔ – звичні вирази, 格言 – géyán – народні вислови. Матеріалом для нашого дослідження слугували Фразеологічний словник китайської мови, Китайсько-російський фразеологічний словник та Великий словник китайських приказок.

Важливе місце у китайській картині світу займає зародження нової родини та шлюб. У наступних фразеологізмах відображається необхідність шлюбу як для чоловіка, так і для жінки.

男婚女家 – nán hūn nǚ jiā – хлопець повинен одружитися, а дівчина вийти заміж (ФСМКМ, 1995, с. 235);

男有室, 女有家 – nán yǒu shì, nǚ yǒu jiā – хлопець має дружину, дівчина – чоловіка (ФСМКМ, 1995, с. 235);

男子生而愿为之有室, 女子生而愿为之有家 – nán zǐ shēng ér yuàn wèi zhī yǒu shì, nǚ zǐ shēng ér yuàn wèi zhī yǒu jiā – чоловік народився і бажає мати дружину, жінка – мати чоловіка для себе (ФСМКМ, 1995, с. 239).

З наведених прикладів видно, що за традицією дівчина певного віку повинна вийти заміж, так само як і молодий хлопець має одружитися, тобто взяти дівчину. У фразеологізмах досить чітко простежується жіноче та чоловіче бажання, які на перший погляд є ідентичними за значенням, але частина з морфемою 男 завжди стоїть на початку, тобто чоловіче передує жіночому. Це підкреслює другорядну роль жінки (дружини) та її положення у ролі об'єкта.

Шлюб для жінки є найважливішою подією у її житті. Саме важливість заміжжя для жіночого становища проявляється у наступному вислові:

男人最怕入错行，女人最怕嫁错郎 – *nánrén zuì pà rù cuò xíng, nǚrén zuì pà jià cuò láng* – найбільший страх для чоловіка – неправильно вибрати професію, а для жінки – чоловіка (СКС, 2008, с. 105). З цього вислову видно, що жінка народжується не для себе, а для шлюбу, а чоловік – не тільки для шлюбу. Необхідність вийти заміж у жінок проявляється сильніше, аніж у чоловіків, тому у китайській мові для дівчини, яка не вийшла заміж є назва 老姑娘 – *lǎogūniáng* – стара діва. Саме тут прослідковується гендерна асиметрія на рівні соціального становища чоловіка і жінки.

Цікавим є факт, що китайське суспільство вважало жінку не розумною та інфантильною, а при виборі дружини її розум не головне, а навіть навпаки. Це прослідковується у наступних прикладах:

女人头发长见识短 – *nǚ rén tóu fā zhǎng jiàn shì duǎn* – у жінок волосся довге, а розум короткий (СКС, 2008, с. 167);

女子无才便是德 – *nǚzǐ wú cái biàn shì dé* – безталанна дружина – з мораллю (добра) (СКС, 2008, с. 161).

Більшість фразеологізмів наділяють чоловіка найкращими якостями – він і гідний, і чесний, і ідеальний. Критерії його відбору яскраво проявляються у наступних приказках:

易求无价宝，难得有情郎 – *yì qiú wú jià bǎo, nándé yǒu qíngláng* – легко розшукати безцінний скарб, але важко знайти коханого чоловіка (ССКП, 2009, с. 548);

不求富家子，只爱如意郎 – *bù qiú fùjiā zǐ, zhǐ ài rúyì láng* – не шукай багатого, а люби ідеального чоловіка (ССКП, 2009, с. 234);

不贪千担田，只求丈夫贤 – *bù tān qiān dān tián, zhǐ qiú zhàngfū xián* – не женіться за тисячами дань землі, а шукайте доброго чоловіка (ССКП, 2009, с. 234);

不看穿，不看戴，单看男方人实在 – *bù kànchuān, bù kàn dài, dān kàn nánfāng rén shízài* – вибирай чоловіка не за одягом, а за справжністю (ССКП, 2009, с. 234).

Характер стосунків у шлюбі між чоловіком та жінкою можна спостерігати у наступному фразеологізмі:

男子无妻是家无主，妇人无夫是身无主 – *nánzǐ wú qī shì jiā wú zhǔ, fù rén wú fū shì shēn wú zhǔ* – чоловік без дружини означає, що немає людини, яка б поралась з домашнім господарством, жінка без чоловіка – тілу немає опори. Зв'язок чоловіка і дружини у їх сімейних стосунках очевидний – дружина потрібна чоловікові для забезпечення чистоти та порядку в домі; чоловік – голова родини, опора для жінки (ССКП, 2009, с. 48).

Китайська родина славиться своєю дружністю та єдністю. Саме стосунки між чоловіком та жінкою є метафоричним відображенням країни у цілому. Розглянемо наступні фразеологізми, які пов'язані з ідеальною дружньою родиною та традиційним сімейним способом життя.

一夜夫妻百日恩 – *yīyè fūqī bǎi rì ēn* – за ніч між подружжям виникають почуття на сто дні (ССКП, 2009, с. 120).

男当家女插花 – *nán dāngjiā nǚ chāhuā* – чоловік керує родиною, а жінка займається хатніми справами (插花 – *chāhuā* – зрізає квіти) (ССКП, 2009, с. 149);

男子走州走县，妇女围着锅台转 – *nánzǐ zǒu zhōu zǒu xiàn, fùnǚ wéizhe guōtái zhuǎn* – чоловік їздить по містах і повітах, а жінка крутиться біля плити (ССКП, 2009, с. 149);

男耕女织 – *nán gēng nǚ zhī* – чоловік працює, а жінка пряде (ФСМКМ, 1995, с. 501).

З вище вказаних фразеологізмів видно, що дружина завжди займається хатніми справами, а чоловік часто не вдома. Традиційно, жінка завжди підкорюється чоловікові та слідує за ним.

夫唱妇随 – *fūchàngfùsuí* – чоловік співає і дружина з ним (ФСМКМ, 1995, с. 512);

嫁鸡随鸡 – *jià jī suí jī* – курка завжди слідує за півнем (дружина завжди слідує за чоловіком) (ФСМКМ, 1995, с. 423);

娶到了媳妇买到的马，由人骑由人打 – *qǔ dào le xīfù mǎi dào de mǎ, yóu rén qí yóu rén dǎ* – дружина, як кінь, якого купили, його б'ють і на ньому їздять (ССКП, 2009, с. 78). У таких висловах ще сильніше проявляється соціальна нерівність між чоловіком та жінкою – після весілля жінка повністю підкорюється чоловіку.

Характеристика гарної китайської дружини – це працююча дружина, яка турбується про свою родину, веде домашні справи. Образ китайської жінки-дружини доповнюється її впливом на чоловіка та сім'ю загалом. Її якості тісно пов'язані з особистими характеристиками дітей та чоловіка.

Розглянемо такі приказки.

妻贤夫自良 – *qī xián fū zì liáng* – з гарною дружиною і чоловік добрий (НСІ, 2017, с. 312);

妻贤夫祸少 – *qī xián fū huò shǎo* – доброта дружини зменшує нещастя чоловіка (НСІ, 2017, с. 312);

家有贤妻，男人出息 – *jiā yǒu xián qī, nánrén chūxī* – коли у родині є добра дружина, той чоловік буде перспективним (ССКП, 2009, с. 34);

娶个贤德妻，奠好孝子贤孙基 – *qǔ gè xiándé qī, diàn hǎo xiàozǐxiánsūn jī* – мати гідну дружину, то запорука народження гідних синів та благородних онуків (ССКП, 2009, с. 402);

贤妻令夫贵，恶妻令夫贱 – *xián qī lìngfū guì, è qī lìngfū jiàn* – з доброю дружиною – гідний чоловік, зі злою дружиною – нікчемний (ССКП, 2009, с. 301);

一代没好妻，三代没好子 – *yīdài méi hǎo qī, sāndài méi hǎo zǐ* – якщо у першому поколінні немає гарної дружини, то і в третьому поколінні не буде хороших синів (ССКП, 2009, с. 301).

Серед наведених прикладів ми спостерігаємо часте вживання слова 贤 – *xián*, який означає “добрий”, “гідний”, “людина з мораллю”. Можемо зробити висновок, що головне для жінки – бути гідною свого чоловіка. Навіть існує стереотипний образ дружини 贤内助 – *xián nèizhù* – гарна дружина. Така жінка завжди бере на себе роль керівника усіма родинними справами. До речі, гарна дружина – це зовсім не означає, що вона повинна бути красивою. Вона добра, турботлива та красива душею, а не тілом. Наприклад:

丑媳妇家中宝，俊媳妇惹烦恼 – *chǒu xífù jiāzhōng bǎo, jùn xífù rě fánnǎo* – некрасива дружина – багатство у родині, а красива створює неприємності (СКС, 2008, с. 46).

媳妇娶得丑，能活九十九 – *xífù qǔ dé chǒu, néng huó jiǔshíjiǔ* – з некрасивою дружиною чоловік доживе до 99 років (СКС, 2008, с. 46).

Поряд з “доброю дружиною” існує й образ “доброго й дурного чоловіка”.

夫不贤，则无以御妇；妇不贤，则无以事夫 – *fū bù xián, zé wú yǐ yù fū; fū bù xián, zé wú yǐ shì fū* – добрий чоловік не може керувати дружиною, а не добродісна дружина не піклується про чоловіка (СКС, 2008, с. 204);

痴汉偏骑骏马走，巧妻常伴拙夫眠 – *chīhàn piān qí jùnmǎ zǒu, qiǎo qī cháng bàn zhuō fū mián* – дурень їздить на коні, а розумна дружина часто спить з придурковатим чоловіком (СКС, 2008, с. 198);

妻不嫌夫憨，百岁能转弯 – *qī bù xián fū hān, bǎi suì néng zhuǎnwān* – дружина не покидає свого дурного чоловіка, і до 100 років він стане розумним (СКС, 2008, с. 199).

З вищенаведених прикладів видно, що образ дружини та чоловіка різні, але у подружньому житті вони обидва впливають одне на одного. Якщо чоловік не доброчесний, він не може керувати своєю дружиною, а якщо його дружина не доброчесна, вона не може служити та допомагати їй чоловікові. Якщо чоловік не може керувати своєю дружиною, він втрачає свою величність, а його дружина не може допомогти своєму чоловікові, і вона втрачає свою мораль.

Китайські прислів'я та приказки кажуть: 在家从父，出嫁从夫 – *zàijiā cóng fù, chūjià cóng fū* – до весілля коритись батьку, після – чоловіку (ССКП, 2009, с. 502);

夫者，妻之天也 – *fū zhě, qī zhī tiān yě* – чоловік – небо дружини (ССКП, 2009, с. 578);

男主外，女主内 – *nán zhǔ wài, nǚ zhǔ nèi* – чоловік відповідає за зовнішні справи, а дружина – внутрішні (ССКП, 2009, с. 592).

Стосунки подружжя дуже часто відображають уявлення про їхню одностайність та спільну долю. Так, наприклад існують фразеологізми, в яких основним лейтмотивом є гармонія та єдність душ.

夫贵妻荣 – *fū guì qī róng* – багатий чоловік – почесна дружина (НСІ, 2017, с. 38);

夫妻同心，黄土变金 – *fūqī tóngxīn, huángtǔ biàn jīn* – коли подружжя зливаються (одна душа), то і земля стає золотою (ССКП, 2009, с. 199);

夫妻好合，如鼓琴瑟 – *fūqī hǎo hé, rú gǔ qínsè* – подружжя живуть у злагоді, як гармонійно грають на барабанах і цитрі з гусями (ССКП, 2009, с. 200).

У китайській картині світу жінка – основа вірності та моралі. У давньому Китаї існувала вимога до жінок про одне заміжжя на все життя. Гарною якістю порядної та чесною жінки вважалось правило вірності чоловікові. Підтвердження того ми дослідили у наступних фразеологічних одиницях.

忠臣不事二君，贞妇不事二夫 – *zhōngchén bù shì èr jūn, zhēn fū bù shì èr fū* – вірний слуга не прислуговує двом господарям, а порядна жінка не виходить заміж за іншого чоловіка (ССКП, 2009, с. 401).

好马不配双鞍，好女不嫁二夫 – *hǎo mǎ bù pèi shuāng ān, hǎo nǚ bù jià èr fū* – Гарний кінь не гідний подвійних сідлів, гарна жінка не виходить заміж за іншого чоловіка (ССКП, 2009, с. 210).

Китайська фразеологія налічує велику кількість прикладів уявлень про традиційний образ жінки-матері. Жіноча натура містить у собі материнську любов. За давнім китайським устроєм дівчата виховувались своїми матерями, які своїм прикладом показували та вчили своїх доньок усім домашнім справам та основам материнства. І на сьогоднішній день серед усіх прав жінок найважливішим досі є право стати матір'ю. Якостями матері є її турботливість, відповідальність та любов.

母慈子校 – *mǔ cízi xiào* – мати любить дитину і дитина цінує та слухає батьків (НСІ, 2017, с. 152);

女儿是娘的挂心钩 – *nǚ'ér shì niáng de guàxīn gōu* – донька є гачком занепокоєння для матері (ССКП, 2009, с. 210);

无娘的藤 – 找不到根 – *wú niáng de téng – zhǎo bù dào gēn* – лоза без матері - не може знайти корінь (лоза порівнюється з дитиною) (ССКП, 2009, с. 423).

З наведених вище прикладах яскраво проявляється емоційне тепло та любов матері до дітей. Такі щирі почуття дуже часто не дають матері проявляти суворість та жорстокість. Наприклад:

妈妈打儿子 – 心中有数 – *māmā dǎ érzi – xīn shàng yǒushù* – *мама б'є сина, але серцем відчуває міру* (ССКП, 2009, с. 216). Підтверджує наші слова й така приказка:

恨铁不成刚 – *hèn tiě bùchéng gāng* – *засмучуватись, що залізо не стає сталлю* (НСІ, 2017, с. 86). У даному вислові мова йде про невинуваті очікування, тобто мати бажає своїм дітям найкращого, але вона засмучена, адже вони не стали тим, ким вона хотіла їх бачити.

Дослідивши китайські фразеологізми з точки зору гендерної асиметрії, ми помітили, що у доньках проявляються спадкові риси зовнішності матері.

女儿穿娘的鞋 – 老样子 – *nǚ ér chuān niáng de xié - lǎo yàng zi* – *донька одягає взуття матері і виглядає схожою на неї* (СКС, 2008, с. 244). У китайських фразеологізмах також є вираз 娘勤女不懒 – *niáng qín nǚ bù lǎn* – *якби мати старалась, то донька не була б лінивою, що теж вказує на спадковість* (СКС, 2008, с. 249).

Коли мова йде про зовнішність жінки, пріоритетом є красі завжди виступають конкретні деталі, такі як колір обличчя, грація. Як відомо, шлюби в китайських сім'ях завжди організовувались батьками на основі соціального статусу та процвітання кандидатів, і, очевидно, не враховувалися почуття любові чи співчуття. Тим не менш, якщо дівчина була фізично привабливою, у неї був шанс вийти заміж за гроші, отримати певний статус у соціальній ієрархії та вести відносно «легше» життя. Таким чином, потенційні «багаті» чоловіки переважно віддавали перевагу красивим дівчатам.

Беручи до уваги концепцію краси та її критерії, що існують у суспільній свідомості китайських прислів'їв, ми робимо висновок, що краса – одна з

фундаментальних характеристик жінки, її ключова зовнішня ознака. Це виводить її життя на новий рівень, а іноді надає нового сенсу. Краса вважається загальноприйнятою. Однією з головних рис краси є те, що вона може бути виявлена в будь-якому часовому та просторовому вимірах, у різних історичних та суспільних умовах.

Примітним є те, що жіноча краса в китайській мові зображується як сильна та яскрава ознака жінки. З наступних прислів'їв видно, як приголомшлива краса жінки наділена руйнівною силою, здатною захопити міста та штати:

一笑倾城，再笑倾国 – *yīxiào qīngchéng, zài xiào qīng guó* – однією посмішкою вона завойовує місто, а іншою усю країну (ССКП, 2009, с. 321);

倾国倾城 – *qīng guó qīng chéng* – завоювати країни та міста (ФСМКМ, 1995, с. 488). Обидві приказки вказують на неймовірну краси жінки, маючи переносне значення “красуня”, “незрівнянна краса”.

Однак цікаво відзначити, що китайці перш ніж називати дівчину красунею оцінюють її фізичні властивості за дуже суворими критеріями:

品头论足 – *pǐn tóu lùn zú* – дослівно: критикувати голову та ноги (ФСМКМ, 1995, с. 472). Мається на увазі робити критичні зауваження щодо зовнішності жінки, шукати у ній недоліки.

Зрештою, жіноча краса є швидкоплинною і недовговічною, про що свідчать наступні прислів'я-своєрідні застереження для молодих красунь, висловлені китайською мовою:

红颜易老 – *hóng yán yì lǎo* – Гарненьке обличчя легко старіє (ФСМКМ, 1995, с. 200).

Під час опису жіночої краси часто використовують ознаки кольору, як видно з минулого прикладу, де 红 – *hóng* – червоний колір, квітів та предметів.

Наведемо деякі приклади:

闭月羞花 – *bì yuè xiū huā* – така красива дівчина, що місяць ховається, а квіти соромляться (ФСМКМ, 1995, с. 90);

月貌花庞 – *yuè mào huā páng* – красива жінка, неначе місяць та квіти (ФСМКМ, 1995, с. 381);

如花似玉 – *rú huā sì yù* – краса, неначе квіти та яшма (ФСМКМ, 1995, с. 409).

Проаналізувавши ці фразеологізми ми спостерігаємо використання порівнянь жіночої краси із місяцем, квітами та дорогоцінним камінням яшмою. Традиційно китайці часто асоціюють місяць з жіночою красою, черпаючи своє натхнення з місячного природного циклу. Він і до сьогодні є одним з найвидатніших і найсильніших символів серед величезної кількості китайських ієрогліфів. Таким чином місяць асоціюється з ніжністю і яскравістю.

Визначаючи привабливу жіночу зовнішність, китайці, як правило, звертаються до сприятливих символів у своїй культурі. Наприклад, китайці часто порівнюють фізично привабливих та елегантно одягнених жінок із квітами та персоніфікують рослиноподібні зображення лотоса:

出水芙蓉 – *chū shuǐ fú róng* – лотос піднімається з води (ФСМКМ, 1995, с. 488);

步步生莲花 – *bù bù shēng lián huā* – на кожному кроці росте лотос. Обидві ідіоми описують неймовірну красу жінки, її жіночність (ССКП, 2009, с. 80). У китайській культурі лотос символізує абсолютну чистоту і досконалість, адже він піднімається та росте незаплямованим і красивим з бруду. Традиційно, китайські жінки повинні були берегти своє ім'я та шану своїх батьків, тому серед фразеологізмів зустрічаються ті, які характеризують жінку як слухняну, безгрішну та цнотливу. Наведемо приклади нижче:

冰清玉洁 – *bīngqīngyùjié* – прозорий як лід, чистий як яшма. Ця ідіома стосується незаміжньої дівчини та її високих моральних якостей, тобто очікується її чистота та цнотливістю (ФСКМ, 1995, с. 179).

一马不被两鞍 – *yī mǎ bù bèi liǎng ān* – кінь не сідається двічі, що означає жінка не повинна двічі виходити заміж (ССКП, 2009, с. 80).

三贞九烈 – *sān zhēn jiǔ liè* – висока цнотливість і бездоганна чистота (про жінку) (ФСКМ, 1995, с. 340).

На відміну від підтримки суспільства щодо цнотливості жінок, сексуальні бажання чи прихильність чоловіків до жінок зображені більш позитивно в китайських прислів'ях. Загалом у словнику нами було знайдено 17 прислів'їв, що описують сексуальні бажання чи почуття чоловіків. Хоча існує кілька прислів'їв, що несуть негативне значення про розбещеність чоловіків. Так наприклад,

拈花惹草 – *niān huā rě cǎo* – хапатись за квіти та рвати траву, але насправді означає крутити шури-мури та зваблювати жінок (НСІ, 2017, с. 211);

问柳寻花 – *wèn liǔ xún huā* – шукати прихисток серед публічних жінок (НСІ, 2017, с. 425).

Не дивлячись на це, більшість ідіом є нейтральними або несуть позитивне значення. Розглянемо їх нижче.

醒酒美人 – *xǐng jiǔ měi rén* – чисте міцне вино, симпатична жінка, що означає “люблю гарне вино і гарненьких жінок” (НСІ, 2017, с. 401);

怜香惜玉 – *lián xiāng xī yù* – бережно ставитись до жінок, проявляти ніжність (НСІ, 2017, с. 187);

金屋藏娇 – *jīn wū cáng jiāo* – тримати коханку у золотому домі, що метафорично означає “мати коханку” (НСІ, 2017, с. 490);

拜倒 石榴裙 下 – *bài dǎo shí liú qún xià* – кинутися до ніг дівчини (НСІ, 2017, с. 193).

На відміну від тенденції зображати сексуальні інтереси чоловіків досить нейтрально або з позитивної точки зору, прислів'я про сексуальні засудження жінок є більш принизливими як видно з наступних прислів'їв.

水性楊花 – *shuǐ xìng yáng huā* – такий самий мінливий, як вода і квіти верби, що означає "жінка розбещеної моральної поведінки (ФСМКМ, 1995, с. 506);

残花败柳 – *cán huā bài liǔ* – зів'ялі квіти та засохла верба, що означають "жінка, яка втратила цноту та/або розкута у статевих стосунках" (ФСМКМ, 1995, с. 83);

搔头弄姿 – *sāo tóu nòng zī* – кокетливо гладити волосся, відповідаючи на спокусу жінки (ФСМКМ, 1995, с. 504);

神女生涯 – *shén nǚ shēng yá* – життя повії (ФСМКМ, 1995, с. 587).

Відповідно до нашого дослідження ми можемо зробити висновок, що сексуальні бажання чоловіків більш відкриті та є радше позитивними або зображені нейтрально, у той час як такі ж прояви у жінок, стримуються соціальними умовами, і їх викрити, то вони зазвичай описуються негативно та з осудом у суспільстві. Більша кількість прислів'їв, що зображують сексуальні бажання чоловіків, також означають, що жінки зазвичай є їхніми сексуальними об'єктами. Ми дійшли висновку, що поки жінки повинні бути стриманими, та не мати жодних сексуальних бажань, чоловіки мають бути ненаситними та жадібний до задоволення своїх плотських потреб.

Згідно з нашим дослідженням нами було знайдено деякі прислів'я, які відкрито зображують негативні риси як чоловіків так і жінок. Негативні риси чоловіків зазвичай стосуються відсутності їхнього таланту, наприклад: 庸夫俗

子 – *yōngfū sūzǐ* – звичайний чоловік без жодного таланту чи знань; або потуранням своїх власних бажань та втіх як у наступному прислів'ї (ФСКМ, 1995, с. 422).

遊蜂浪蝶 – *yóu fēng làng dié* – нероба, який жадібний до жінок (ФСКМ, 1995, с. 509).

Жінок зображують як пліткарок, шумних та тих, хто пхає носа у чужі справи. Наведемо приклади нижче.

三姑六婆 – *sān gū liù pó* – матінки і бабки, свахи, чаклунки, власниці публічних будинків. Основне його значення – балакуча, довгоязика та легковажна жінка (НСІ, 2017, с. 401).

村妇骂街 – *cūn fū mà jiē* – сільська жінка, яка свариться на усю вулицю (НСІ, 2017, с. 90);

枕边告状 – *zhěn biān gào zhuàng* – наговорювати на когось на подушці, тобто дружина розповідає погане про когось своєму чоловікові (НСІ, 2017, с. 212).

河东狮吼 – *hé dōng shī hǒu* – ричить левиця на схід від річки, що значить кричати, та влаштовувати скандал (про жінку) (НСІ, 2017, с. 104).

Також часто згадується жіноча нерозумність та їхня неосвіченість.

婢学夫人 – *bì xué fū rén* – Покоївка вчиться діяти як її господиня, що передає значення не в змозі навчитись, не дивлячись на зусилля (ФСКМ, 1995, с. 58);

老妪能解 – *lǎo yù néng jiě* – зрозуміло навіть для старої жінки, що означає "досить просто для всіх, щоб зрозуміти" (ФСКМ, 1995, с. 165);

婦人之仁 – *fù rén zhī rén* – доброта жінки, хоча насправді означає "дріб'язкова доброта" (ФСКМ, 1995, с. 390).

Інші стосуються жінок, які часто фліртують з чоловіками, як наприклад, у наступному вислові:

妖声妖气 – *yāo shēng yāo qì* – кокетлива вимова (НСІ, 2017, с. 277).

Підсумовуючи вищесказане, зображення жінок та чоловіків у китайських прислів'ях та приказках проявляється через певні гендерні стереотипи та упередження. Традиційно, жінки повинні бути красивими, шанобливо ставитись до сім'ї, бути вірними і підпорядковуватись чоловікові. Їх позитивно розглядають крізь призму родини, як жінку-дружину, жінку-мати. Проте досить негативно зображують як особистість – вказують на їхній нерозум, неосвіченість, показують здатність до розповсюдження пліток тощо.

Чоловіки, з іншого боку, зображуються у позитивному або у нейтральному тонах, особливо що стосуються їхніх сексуальних бажань. Вони описуються як талановиті, хоробрі і добрі.

3.2 Прояви гендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 в Інтернеті

З огляду на підвищення значущості Інтернету в сучасному світі як способу поширення інформації та обміну повідомленнями, вивчення гендерної нерівності і розвитку лексики в Інтернет-мові стає все більш актуальним завданням. Лексика Інтернету, що є на даний час одним з основних джерел доповнення словникового складу сучасної китайської мови, широко поширюється за межі віртуального простору і проникає в загальноживану мову, насичуючи її неологізмами, тому аналіз гендерно-маркованих Інтернет-слів дозволяє представити цілісну картину прояву гендерної асиметрії в сучасній китайській мові.

Відповідно до проаналізованих нами матеріалів 新华网络语言词典 –

Словника Інтернет-мови Сінхуа (2012) та 网新词语选编 – Інтернет-збірник неологізмів (2014) ми встановили, що розвиток Інтернет мови відбувається швидко та динамічно. На відміну від китайської фразеології, де прояви гендерної асиметрії яскраві та значні, ступінь гендерної упередженості низький.

Згідно з дослідженням, велика кількість Інтернет-слів, які називають чоловіка та жінку є дуальними, тобто стосуються як чоловіка так і жінку. Зазвичай такі слова можуть відрізнитися лише морфемою 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”. Цікавим є те, що ці морфеми ставляться у кінці слова. Наведемо приклади:

凤凰男 – fènghuángnán – дослівно: чоловік-фенікс (СІМС, 2012, с. 24). Вказує на бідних і працьовитих чоловіків. Зокрема, це стосується тих чоловіків, які народились у злиднях, згодом були прийняті до університету і які залишилися в місті працювати та жити після закінчення навчання.

凤凰女 – fènghuángnǚ – дослівно: жінка-фенікс (СІМС, 2012, с. 25). Дівчина-фенікс народилася в селі чи невеликому місті у відносно бідною сім’єю. Після своєї важкої праці та навчання читання вона нарешті потрапила у велике місто, щоб там працювати та жити, і стала членом місцевої спільноти.

До Інтернет-сленгу ці слова прийшли з такого прислів’я:

鸡窝里飞出金凤凰 – jī wōli fēichū jīn fènghuáng – з курника вилетіла пташка-фенікс (СІМС, 2012, с. 109). Це дослівний переказ, а значення його добре розкриває російська приказка “из грязи в князи”. Антонімом до нього є слово 孔雀女 – kǒngquè nǚ – дослівно: жінка-павич), яке означає “світська левиця, дівчина, яка народилася у заможній родині” (СІМС, 2012, с. 109). Дівчина-павич – це ніжна, тендітна дівчина, яка виросла під пильним наглядом та захистом батьків. Такі дівчата чисті серцем і прагнуть справжньої любові, більше цінують здібності чоловіків і звертають увагу на їх здатність брати відповідальність за сім’ю.

Слова з кореневими морфемами 男 – nán і 女 – nǚ в Інтернет-сленгу можуть мати як позитивне так і негативне значення. Не дивлячись на те, що онлайн-мова наділена більш гендерно-нейтральною лексикою, в Інтернеті й досі з'являються наступні слова:

阿法男 – āfǎnán – дослівно: *альфа-самець* – чоловік, який може з усім впоратися (СІМС, 2012, с. 59). 阿法男 – āfǎnán, з англійської мови перекладається як Альфа, а китайською є лідером серед більшості верств населення. Він є лідером у роботі, спорті, зовнішності тощо. Тільки 阿法男 – āfǎnán може стати видатною та авторитетною людиною у своїй галузі. Як правило, чоловік-альфа є лідером у становленні відносин між чоловіками та жінками.

На противагу альфа-самцю існує 贝塔男 – bèitǎnán – *чоловік-бета*, тобто той, хто не є авторитетом і виконує накази інших (СІМС, 2012, с. 61). Слово 贝塔 – bèitǎ з англійської означає “Бета”. Коли мова йде про стосунки між двома статтями, то 贝塔男 – bèitǎnán відіграє роль відданості та підтримки. З точки зору розвитку стосунків між чоловіками і жінками, менше 20% чоловіків мають можливість стати Альфою, у той час як решта 80% за своєю природою та психологічними якостями виконують роль Бета.

Бути 贝塔男 – bèitǎnán у китайській картині світу набагато простіше, адже у тебе є право робити те, що скажуть інші. Такі чоловіки можуть прожити своє життя так, щоб нікого не провокувати, ні з ким не конфліктувати, їх ніхто не буде ненавидіти, й, можливо, не поважатиме. Однак все, що є таким абсолютним, не є хорошим для чоловіка.

Якщо чоловік володіє лише рисами Альфи, він стане жертвою власних бажань, адже буде робити усе, що захоче. По-справжньому якісна людина інтегрує соціалізовані цінності обох сторін, щоб досягти балансу між Інь і Ян.

Можливість розглядати ідеї інших людей не означає, що ви повинні в усьому дотримуватися думки інших, а сильна особистість не означає, що ви можете діяти довільно у всьому (*阿法男 VS 貝塔男*).

Нашу увагу привернули слова, які характеризують чоловіка з позитивної сторони, піднімаючи його статус та риси характеру. Наводимо приклади нижче:

牛奋男 – *niúfènnán* – чоловік, який працює як бик, відданий своїй сім'ї та має здатність боротись за неї (СІМС, 2012, с. 160). Скоріш за все у таких чоловіків ще не має фінансової стабільності, але його особисті якості вказують на надійність. Такі чоловіки стають усе більше привабливими в очах жінок, бо, як правило, старанні та віддані родині, кар'єрі та стосункам.

暖男 – *niǎnnán* – дослівно: теплий чоловік (ІЗН, 2014, с. 91). Він відноситься до тих чоловіків, які піклуються про свої оселі, люблять їх, знають, як піклуватися про своїх половинок, люблять свої сім'ї та можуть дати їм тепло. Чоловіки 暖男 – *niǎnnán*, як правило прискіпливі та уважні, здатні піклуватися про свої будинки та вміють готувати. Важливим є те, що вони можуть розуміти та співпереживати емоціям інших людей. Вони, переважно, елегантні та красиві, пристойні на вигляд.

型男 – *xíngnán* – повна назва 有型男士 – *yǒuxíng nánshì* – “стильний чоловік, “модник”, “чепурун” (ІЗН, 2014, с. 176). Такі чоловіки відносяться до нового покоління китайської молоді, які не менше, ніж жінки, прагнуть мати смак у моді та стилю. Проте їхня характеристика також стосується їхнього внутрішнього стану – вони бажають самоствердитись, мають прогресивні думки, швидкий розум та сприйняття. Найважливіше для таких чоловіків – мати власне мислення та стиль у всьому. Саме такі чоловіки у віці 40+ стають чарівнішими та чітко усвідомлюють свої бажання у житті.

Одночасно з позитивною характеристикою чоловіка існують й яскраво

виражені з негативним відтінком слова. Так, наприклад, чоловіка легко можна назвати “ганчіркою” або “чоловік-постіль”.

抹布男 – *mābùnán* – ‘чоловік ганчірка’, це закоханий чоловік, який жертвує чим завгодно заради своєї коханої, але зрештою залишається кинутим (ІЗН, 2014, с. 113).

被窩男 – *bèiwōnán* – чоловік-постіль (СІМС, 2012, с. 145). Мова йде про чоловіків, які увесь час лежать у ліжку та нудьгують. Це слово виникло під час зимових канікул і стало популярним у китайській мережі QQ і масово почало обговорюватись серед користувачів мережі. Деякі люди кажуть, що таке покоління чоловіків є надзвичайно спокійним та врівноваженим.

霸道男 – *bàdàonán* – чоловік-деспот (СІМС, 2012, с. 29). Він страждає чоловічим шовінізмом, “підпорядковує” собі жінку, керує сім’єю силою та страхом.

На сьогоднішній день у бурхливому розвитку Китаю та пропагуванні фемінізму, соціальний статус жінок підвищується, і тому з’являється багато нових слів, які описують жінку з позитивної сторони. Розглянемо ці приклади.

美魔女 – *měimónyǐ* – жінка у віці близько 40 років, але виглядає приблизно на 20 (ІЗН, 2014, с. 156). Термін 美魔女 – *měimónyǐ* вперше був ужитий у японському журналі моди, в якому зазначалось, що «жінки старше 35 років досі талановиті і красиві, неначе відьми 魔, які використовують магію, щоб виглядати молодше і красивіше. Це слово бурхливо почали обговорювати усі соціальні мережі і увійшло в ужиток описуючи жінку старше 35 років, яка є дуже комунікабельною, цікавиться модою, знає всі сучасні молодіжні віяння тощо;

美厨女 – *měichúnǚ* – жінка, яка отримує задоволення від приготування їжі. Такі жінки вважають, що приготування їжі – це досконале поєднання

мистецтва і побуту. "Красива дівчина з кухні" – дослівний переклад 美厨女 – це нова модна жіноча концепція, запропонована відомою китайською компанією Midea в Інтернет рекламі кухні та ванної кімнати. Вона стосується групи жінок які розцінюють кулінарію як ідеальне поєднання мистецтва та життя та прагнуть насолодитися приготуванням. Вони доброзичливі, захоплені життям і насолоджуються красою навколишнього світу.

Цікавим є поєднання 37°C女 – *дослівно: жінка 37°C* (ІЗН, 2014, с. 210). З медичної точки зору температура тіла людини не перевищує 37 градусів, що вважається нормальною температурою тіла. Коли температура підвищується, починає з'являтися дискомфорт. 37 градусів – це якраз норма. Сенс, який надається 37°C女 – це позитивне ставлення до життя, захоплене, але не схвильоване, раціональне, але не байдуже, незалежне, але не параноїдальне. В основному 37°C女 можна вважати найкращою серед жінок. Насправді, не відомо, чи цей термін – це нове слово, яке висувають чоловіки, щоб сформуванати ідеальну жінку, чи його висувають жінки, щоб поставити собі власні цілі.

Гендерно маркована лексика Інтернет-мови й досі несе в собі відлуння традиційних упереджень та стереотипів про жінок. Так один з них про жінку, яка не думає про державу, а ставить свої інтереси вище інших, інший про розбещеність та вульгарність. Розглянемо ці приклади.

肉女 – *ròunǚ* – *жадібна жінка, яка прагне до матеріального благополуччя* (СІМС, 2012, с. 189). Вона обожнює витратити гроші, святкувати і не бажає працювати, зневажає простий народ, пихата; на першому місці у неї гроші і вигода;

妄女 – *wàngshènnǚ* – *жінка, яка постійно влаштовує фотосесії, часто в спідній білизні, при цьому часто не маючи власних ідеальних параметрів фотомоделі* (СІМС, 2012, с. 201).

宅女 – *zháinǚ* – жінка, яка постійно знаходиться вдома граючи у комп'ютерні ігри, дивиться фільми та сидить в Інтернеті. Початкове значення відображало зневажливий характер оригінального японського слова. Однак багато жінок почали вживати це слово трохи з гумором, коли говорили про себе (СІМС, 2012, с. 168).

Підсумовуючи, ми можемо зробити висновок, що у китайському Інтернеті, на відміну від загальноживаної мови, гендерна асиметрія простежується помітно рідше, більшість слів є нейтральними. Морфеми 男 – *nán* і 女 – *nǚ* є словотворчими морфемами, і вони зазвичай вживаються наприкінці слова. Створюючи слова, що позначають чоловіків і жінок, користувачі Мережі роблять акцент на різні характеристики чоловіків і жінок: зовнішні дані, характер, а також порівнюють їх з будь-яким предметом або явищем.

3.3 Прояви гендерних стереотипів у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 та 男 у формах китайських імен

Гендерні стереотипи мають величезний вплив на різні аспекти сімейного та суспільного життя, і вони також впливають на імена людей. У Китаї ніколи не існувало якихось суворих лінгвістичних правил щодо гендерної диференціації імен. Звичними китайськими іменами вважаються ті, де деякі предмети, поняття або якості є характерними для чоловіків або асоціюються з жінками. В результаті значна частина традиційних чоловічих імен посилається на такі якості, як сильний, сміливий, активний, відданий, розумний тощо; від чоловіка очікується продовження роду, шанування предків, нації та країни; він створює, будує, захищає, саме тому чоловічі імена зазвичай асоціюються з морем, великими хвилями, горами, дерева та могутніми тварини. Серед традиційних китайських чоловічих імен можна знайти наступні ієрогліфи:

勇 – yǒng – хоробрий, відважний, 志 – zhì – потяг, мета, 刚 – gāng – твердий, жорсткий, 强 – qiáng – сильний, 雄 – xióng – сильніший, головний, 伟 – wěi – великий, 龙 – lóng – дракон, 虎 – hǔ – тигр (ВКІ, 1998, с. 43). Розглянемо приклади китайських чоловічих імен.

浩然 – hàorán – всеосяжний, великодушний (ВКІ, 1998, с. 126);

子轩 – zǐxiān - 轩 xiān має значення "високий", "повний духу", що означає "надзвичайний характер" (ВКІ, 1998, с. 267);

怀瑾 – huái jǐn – походить від ідіому 怀瑾握瑜 – huái jǐn wò yú, метафоричне значення якої володіти винятковими моральними якостями (ВКІ, 1998, с. 98);

璞初 – púchū – дослівно: невідшлифоване дорогоцінне каміння, що означає "істинний", "природний" (ВКІ, 1998, с. 154);

如龙 – rúlóng – неначе дракон (ВКІ, 1998, с. 159).

Китайські традиційні жіночі імена в основному зображують такі якості, як мораль, цнотливість, красу, описують жінку як милу, тиху, витончену. Жінки зазвичай асоціюються з місяцем, веселкою, рожевими хмарами, дорогоцінними речами, птахами та квітами. Тому відмінність між чоловічими та жіночими іменами певною мірою впізнавана, і в багатьох випадках можна визначити стать людини лише за іменем. Серед традиційних китайських жіночих імен можна знайти наступні ієрогліфи:

丽 – lì – гарний, красивий, 婷 – tíng – милий, чарівний, 秀 – xiù – витончений, 婵 – chán – граційний, 姣 – jiāo – красивий, прекрасний, 梅 – méi – слива, 兰 – lán – орхідея, 菊 – jú – хризантема, 英 – yīng – квітка, 蕊 – ruǐ – маточки й тичинки (СВЖК, 1988, с. 31).

Наведемо приклади китайських жіночих імен нижче.

春桃 – chūntáo весняний персик (СВЖК, 1988, с. 59);

翠菲 – *cui fēi* аромат смарагду (СВЖК, 1988, с. 62);

惠安 – *hui'ān* добрий спокій (СВЖК, 1988, с. 63);

丽秋 – *lì qiū* красива осінь (СВЖК, 1988, с. 67);

映月 – *yìng yuè* відзеркалення місяця (СВЖК, 1988, с. 67).

Під час нашого дослідження, цікавим виявилось те, що сучасні китайські імена можуть бути гендерно обернутими. Тобто, у Китаї з'явилась тенденція давати чоловічі імена дівчатам, а дівчатам – чоловічі.

Згідно з інформацією поданою у “Ієрогліфічна статистика імен та прізвищ” 姓氏人名用字分析统计 (姓氏, 1991, с. 23), деякі з основних слів на позначення жіночих імен, що визначають стать, зустрічаються також серед імен чоловіків. Більшість таких термінів, що використовуються в чоловічих іменах, здається, більше не мають явних асоціацій з жінками, і їх не можна розглядати як гендерно марковані. Однак використання деяких “жіночих” слів під час формування чоловічих імен може бути мотивом для більш важливіших речей. Зважаючи на це розглянемо сучасні чоловічі імена з “жіночими” назвами.

Жіночі імена для хлопчиків – це переважно ті, що містять загальні імена жінок та ієрогліфи споріднені до жіночих. Китайські вчені називають їх 男人女名 – *nánrén nǚmíng* – жіночі імена чоловіків. Найпопулярнішими жіночими ієрогліфами є наступні:

妹 *mèi* – молодша сестра;

姆 *mǔ* – вихователька, годувальниця;

婆 *pó* – стара жінка, бабуся;

嫖 *piáo* – ходити у публічні будинки, відвідувати повій (СВЖК, 1988, с. 43).

Ідею використання деяких “жіночих” термінів у чоловічих іменах можна вважати мотивованою тією ж причиною, що й створення орієнтованих на ціль апотропічних тобто тих, які відвертають лихо (Kałużyńska, 2002, с. 182). Такі

імена нібито мали силу відвертати злу силу в або невезіння, а в Китаї їх пов'язували переважно зі стародавньою вірою в злих духів і магічну силу імен. У результаті деяких людей можуть називати на честь неприємних понять, щоб зробити їх небажаними для злих духів.

Багато китайців використовували такі терміни, які у вухах поганих духів позначали різні речі або людей, бажано неоціненних чи підлих, на які не варто було б звертати уваги. Китайські зневажливі імена, переважно дитячі, зазвичай ґрунтуються на бажанні батьків мати або зберегти спадкоємця чоловічої статі, оскільки жінки не були цінними дітьми в китайському суспільстві. Будь-які “програшні товари” непривабливі, а оскільки злі духи відчують огиду до поганих речей, вони можуть не звертати уваги на хлопців з дівочими іменами. Тому хлопчики, насамперед слабкі, нездорові й єдині сини, отримували такі принизливі дівчачі імена (Grafflin, 1988, с. 279).

Однак, ще однією дуже важливою причиною використання деяких “жіночих” слів, головним чином 妈 – mā і 娘 – niáng, під час формування чоловічих імен може бути назва на честь даоської богині 妈祖 “Матері-предка”. Основна мета такої богині – обдарувати носіїв імені ласкою і врятувати їх від усіх труднощів (Kohn, 2004, с. 180-181).

Також деякі жіночі імена можуть бути утворені за допомогою чоловічих термінів. Такі імена китайські вчені називають 女人男名 nǚrén nánmíng – чоловічі імена жінок (籍秀琴, 1993, с. 221).

Поява таких імен вказує на те, що дівчинка не є бажаною спадкоємицею, бажаним є хлопчик. Якщо у подружжя після народження однієї або кількох дочок все ще немає сина, пара в надії, що їхня наступна дитина буде сином, може дати доньці ім'я з ієрогліфом 弟 – dì – молодший брат. Розглянемо наступні приклади.

观弟 – *guān dì* – спостерігати за молодшим братом (观 – *guān* – дивитися)
(ВКІ, 1998, с. 83);

来弟 – *lái dì* – змусити молодшого брата прийти (来 – *lái* – приходити)
(ВКІ, 1998, с. 83);

招弟 – *zhāo dì* – приваблювати молодшого брата (招 – *zhāo* – вабити) (ВКІ,
1998, с. 84).

Завершуючи наше дослідження, зазначимо, що гендерні стереотипи є досить розповсюдженим явищем і серед китайських імен. Зазвичай, традиційні жіночі імена – це речі та предмети, які пов’язують з жінкою та її природньою красою, мораллю тощо. Чоловічі імена зображають їхню мужність, волю, додають їм сил та підкреслюють їхню величність. Тому відмінність між чоловічими та жіночими іменами певною мірою впізнавана, і в багатьох випадках можна визначити стать людини лише за іменем.

Випадки оберненого вживання імен також трапляються з метою приховати те, що насправді існує. Таким чином вони покращують реальність, запобігаючи неприємності або впливають на майбутнє. Вони засновані на вірі в те, що імена можуть створювати реальність і приносити щастя або нещастя. В результаті такі чоловічі або жіночі імена певною мірою відображають поганий та неповноцінний статус жінки в китайському суспільстві.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У даному розділі ми дослідили та виявили гендерні стереотипи у сучасній китайській мові крізь призму словотворчих морфем 女 – *nǚ* – “жінка” та 男 – *nán* – “чоловік”. У пошуках проявів гендерних стереотипів, основою наших досліджень було використання китайських фразеологізмів, Інтернет-мови та китайських імен.

Під час аналізу китайських фразеологізмів ми з'ясували, що традиційно, жінки повинні шанобливо ставитись до сім'ї, бути вірними і підпорядковуватись чоловікові. Жінок позитивно розглядають крізь призму родини, як жінку-дружину, жінку-мати. У фразеологізмах досить чітко простежується жіноче та чоловіче бажання, які на перший погляд є ідентичними за значенням, але частина з морфемою 男 – nán завжди стоїть на початку, тобто чоловіче передує жіночому. Це підкреслює другорядну роль жінки (дружини) та її положення у ролі об'єкта.

Незважаючи на позитивну оцінку жінки у ролі матері та дружини, їх негативно зображують як особистість – вказують на їхній нерозум, неосвіченість, показують здатність до розповсюдження пліток тощо. Чоловіки, з іншого боку, зображуються у позитивному або у нейтральному тонах, особливо що стосуються їхніх сексуальних бажань. Вони описуються як талановиті, хоробрі і добрі.

Досліджуючи гендерні стереотипи на прикладах Інтернет-мови, ми дійшли висновків, що у китайському Інтернеті гендерна асиметрія простежується помітно рідше, більшість слів є нейтральними. Морфеми 男 – nán і 女 – nǚ зазвичай вживаються наприкінці слова.

Згідно з дослідженням, велика кількість Інтернет-слів, які називають чоловіка та жінку є дуальними, тобто стосуються як чоловіка так і жінку. Зазвичай такі слова можуть відрізнитися лише морфемою 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”.

Слід зауважити, що гендерні стереотипи є досить розповсюдженим явищем і серед китайських імен. Під час аналізу ми встановили, що Жінкам надаються досить жіночі імена, які за китайською традицією наділені природньою красою, мораллю та ніжністю. Чоловічі ж імена несуть у собі поняття мужності, сили, волі та незламності духу.

Однак нами виявлено, що існують випадки оберненого вживання імен – хлопчикам дають жіночі імена, а дівчатам – чоловічі. Їхня мета – приховати те, що насправді існує запобігаючи неприємності або впливаючи на майбутнє.

ВИСНОВКИ

У результаті нашої роботи було досліджено лінгвістичні аспекти

гендерних стереотипів у сучасній китайській мові.

Гендерні дослідження порушують питання походження різниці між чоловіками і жінками, вплив цих відмінностей на формування індивідів жіночої та чоловічої статей, соціалізації гендеру, займаються динамікою та можливостями їх розвитку.

У нашому дослідженні наведено різницю між поняттями “рід” (sex) та “гендер”. Саме рід стосується біологічних відмінностей між чоловіком та жінкою, гендер формує предмет культури, який співвіднесений з соціальною класифікацією “маскулінне” та “фемінне”.

Під час розгляду становлення гендерних стосунків у китайській картині світу ми прослідкували, що Інь та Ян символізує усе, що взаємодоповнює, взаємозалежить та разом створює певні сили. Жінка протиставляється чоловікові у концепції Інь та Ян. Ян – це чоловіче, тобто наділена усіма позитивними якостями, а Інь – жіноче, те, що несе у собі негативне віяння.

Під час аналізу особливостей китайської морфеми ми дійшли висновків, що провести чітку межу між кореневою морфемою та словом важко, адже у китайській мові майже усі кореневі морфеми можуть виступати в якості односкладного слова.

Досліджуючи походження морфем 女 – nǚ та 男 – nán ми дійшли висновків, що жінка з давніх часів вклоняється чоловікові та має безправне становище у традиційному китайському суспільстві. Через те, що жінка вважалась “недолюдиною”, а морфема 女 – nǚ – поганим знаком, у китайській мові існують ієрогліфи зі складом 女 – nǚ, які несуть у собі негативне лексичне значення. Згідно з дослідженням, було виявлено відображення гендерних стереотипів на фонетичному, лексичному, синтаксичному та розмовному рівнях.

У пошуках проявів гендерних стереотипів, основою наших досліджень було використання китайських фразеологізмів, Інтернет-мови та китайських імен.

Під час аналізу китайських фразеологізмів ми з'ясували, що традиційно, жінки повинні шанобливо ставитись до сім'ї, бути вірними і підпорядковуватись чоловікові. Жінок позитивно розглядають крізь призму родини, як жінку-дружину, жінку-мати. У фразеологізмах досить чітко простежується жіноче та чоловіче бажання, які на перший погляд є ідентичними за значенням, але частина з морфемою 男 – nán завжди стоїть на початку, тобто чоловіче передує жіночому. Це підкреслює другорядну роль жінки (дружини) та її положення у ролі об'єкта.

Незважаючи на позитивну оцінку жінки у ролі матері та дружини, їх негативно зображують як особистість – вказують на їхній нерозум, неосвіченість, показують здатність до розповсюдження пліток тощо. Чоловіки, з іншого боку, зображуються у позитивному або у нейтральному тонах, особливо що стосуються їхніх сексуальних бажань. Вони описуються як талановиті, хоробрі і добрі.

Досліджуючи гендерні стереотипи на прикладах Інтернет-мови, ми дійшли висновків, що у китайському Інтернеті гендерна асиметрія простежується помітно рідше, більшість слів є нейтральними. Морфемі 男 – nán і 女 – nǚ зазвичай вживаються наприкінці слова.

Згідно з дослідженням, велика кількість Інтернет-слів, які називають чоловіка та жінку є дуальними, тобто стосуються як чоловіка так і жінку. Зазвичай такі слова можуть відрізнитися лише морфемою 女 – nǚ – “жінка” та 男 – nán – “чоловік”.

Слід зауважити, що гендерні стереотипи є досить розповсюдженим явищем і серед китайських імен. Під час аналізу ми встановили, що Жінкам

надаються досить жіночі імена, які за китайською традицією наділені природньою красою, мораллю та ніжністю. Чоловічі ж імена несуть у собі поняття мужності, сили, волі та незламності духу.

Однак нами виявлено, що існують випадки оберненого вживання імен – хлопчикам дають жіночі імена, а дівчатам – чоловічі. Їхня мета – приховати те, що насправді існує запобігаючи неприємності або впливаючи на майбутнє.

Дослідження гендерних стереотипів у сучасній китайській мові є перспективним напрямком розвитку для науковців. Крізь призму китайської картини світу убачається необхідність детального вивчення теми гендеру крізь призму китайської картини світу у межах когнітивно-дискурсивної наукової парадигми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Абубикирова, Н. И. (1996). Что такое гендер? *Общественные Науки и Современность*, 6, 123–125.
- Аносова, Н. Н., & Клецина, И. С. (2009). *Гендерная психология: практикум*. Санкт-Петербург: Алетейя.
- Ажгихина, Н. И. (2002). *Словарь гендерных терминов*. Информационный портал "Женщина и общество". <http://www.owl.ru/gender/016.htm>.
- Аронсон, Э. (1998). *Общественное животное. Введение в социальную психологию*. Москва: Аспект-Пресс.
- Бахтина, Е. В. (2014). Концепт «женщина» в языковой картине мира китайцев. *Научно-Методический Электронный Журнал «Концепт»*, 20, 1071–1075. <http://e-koncept.ru/2014/54478.htm>.
- Блохина, Н. А. (2003). Понятие гендера: становление, основные концепции и представления. *Летняя Школа «Общество и Гендер»*. <http://www.gender-cent.ryazan.ru/blohina.htm>.
- Брандт, Г. А. (1998). Природа женщины как проблема (Концепции феминизма). *Общественные Науки и Современность*, 2, 167- 180. <http://ecsocman.hse.ru/data/437/380/1216/017Brandt.pdf>
- Вейнингер, О. (1991). *Пол и характер: мужчина и женщина в мире страстей и эротики*. Москва: Форум XIX-XX-XXI.
- Гаврилюк, М. А. (2012). Языковые средства выражения гендерной асимметрии в китайском языке. *Восточные Языки: Лингвистика, Методика*, 3, 42–49.
- Гао Минь. (2009). *ЗНАКИ НЕОЛИТА*. <http://galactic.org.ua/Hina/K-NEOLIT.htm>
- Гельб, И. Е. (1998). *Опыт изучения письма*. Москва: Радуга.
- Горелов, В. И. (1984). *Лексикология китайского языка*. Москва: Просвещение.
- Горошко, Е. И. (2001). *Сборник статей: Гендерная проблематика в языкознании*. Санкт-Петербург: Алетейя.

- Ду Яли. (2005). Специфика фразеологизмов со значением физического состояния человека в русском и китайском языках как показатель особенностей китайской и русской культуры. *Путь Востока. Универсализм и Партикуляризм в Культуре*, 2, 86–87.
- Ефремов, В. А. (2009). *Основы тендерной лингвистики*. Санкт-Петербург: РГПУ им А И Герцена.
- Земская, Е.А. (1964). *Интерфиксация в современном русском словообразовании//Развитие грамматики и лексики современного русского языка*. Москва: Просвещение.
- Ильин, Е. П. (2010). *Пол и гендер*. Санкт-Петербург: Питер.
- Кирилина, А. В. (1999). *Гендер: лингвистические аспекты (монография)*. Москва: Наука.
- Кондрашевский, А. Ф. (2000). *Практический курс китайского языка. Пособие по иероглифике. Часть 1*. Москва: Муравей.
- Курдюмов, В. А. (2005). *Курс китайского языка. Теоретическая грамматика*. Москва: Цитадель-Трейд.
- Лю Бо. (2009). Гендерные стереотипы в китайском и русском языках (на материале фразеологизмов, пословиц и поговорок). *Вестник Вятского Государственного Университета*, 1, 79–91.
- Маслова, В. А. (2001). *Лингвокультурология: учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений*. Москва: Академия.
- Меренков, А. В. (2001). *Социология стереотипов*. Екатеринбург: Уральский государственный университет.
- Миллет, К. (2000). *Теория сексуальной политики // Хрестоматия по курсу Основы гендерных исследований*. Москва: МЦГИ.
- Немченко, В. Н. (1984). *Современный русский язык. Словообразование*. Москва.

- Павлицева, Я. А. (2012). Гендерные стереотипы в языковой картине мира. *Русская Филология*, 4, 56–59.
- Рябова, Т. Б. (2003). Стереотипы и стереотипизация как проблема гендерных исследований. *Личность. Культура. Общество*, 5, 120–128.
- Солнцев, В. М. (1977). *Язык как системноструктурное образование*. Москва: Наука.
- Солнцева, Н. В. (1979). *Теоретическая грамматика современного китайского языка*. Москва: Наука.
- Сорокін, С. В., & Анастасіаді, Н. П. (2006). Гендерна маркованість лексичного рівня китайської мови, 2, 103–108.
- Софронов, М. В. (2007). *Китайский язык и китайская письменность. Курс лекций*. Москва: Восток-Запад.
- Тугулова, О. Д. (2010). *Учебно-методический комплекс дисциплины. Введение в специальную (китайскую) филологию*. Улан-Удэ: Бурятинский государственный университет.
- Хаматова, А. А. (2003). *Словообразование современного китайского языка*. Москва: Муравей.
- Ян Сяоянь. (2010). Гендерные отношения в китайской культуре в зеркале инь и янь. *Белорусский Государственный Университет*, 5, 1–8.
- Ярцева, В. Н. (1990). *Лингвистический энциклопедический словарь*. Советская энциклопедия.
- Яхонтов, С. Е. (1965). *Древнекитайский язык*. Москва: Наука.
- Andermahr, S., Lovell, T., & Wolkowitz, C. (2010). *A glossary of feminist theory*. Bloomsbury Academic.
- Berger, J. (1972). *Ways of seeing*. London: BBC and Penguin.
- Chao, Y. R. (1976). *Chinese terms of address*. Stanford: Stanford University Press.

- Chodorow, N. (1999). *The reproduction of mothering: Psychoanalysis and the sociology of gender*. Berkeley: University of California Press.
- Chan, & Marjorie, K. M. (1998). Gender Differences in the Chinese Language: A Preliminary Report. Proceedings of the Ninth North American Conference on Chinese Linguistics, 4, 35–52.
- Kohn, L. (2004). *Daoism and Chinese culture*. Three Pines Press.
- Goffman, E. (1979). *Gender advertisements*. London: Palgrave.
- Grafflin, D. (1983). The Onomastics of Medieval South-China: Patterned Naming in the Lang-Yeh and Tai-Yüan Wang. *Journal of the American Oriental Society*, 383-398.
- Hong Wei. (1997). Gender differences in Chinese request patterns. *Journal of Chinese Linguistics*, 1, 193–210.
- Stoller, R. (1968). *Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity*. London: Palgrave.
- Kałużńska, I. (2004). Traditional Chinese Rules Concerning Personal Naming and ‘Depreciating Names.’ *Rocznik Orientalistyczny*, 2, 129-142.
- Lei Cong. (2008). Language and gender identity in modern Chinese. *International Journal in Management and Social Science*, 8, 22–34.
- Mannaerts, S. (1999). *Differences between the Sexes Regarding the Use of Language: An Investigation into the Nature of These Differences and Their Causes*. Paris: Annee Academique.
- Oakley, A. (1996). *Sex, gender and society*. Suffolk: Arena.
- Roger, T., Ames, T., & Li Zhi. (2002). *A Confucian feminist of late-Ming China*. Stanford: Stanford University.
- Scott, J. W. (1986). *Gender: A useful category of historical analysis*. Washington: American Historical Association.

Wardhaugh, R. (2000). *An introduction to sociolinguistics*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.

陳章太. (1985). *汉语的人名和人名用字*. 北京: 九州出版社

籍秀琴. (1993). *中国人名探析*. 上海: 中国广播电视出版社.

李菁. (2006). *论女性话语风格*. 武汉: 华中师范大学.

李颖. (2004). *汉语中的性别关注*. 曲阜: 曲阜师范大学.

孙汝建. (2012). *汉语性别语言学*. 北京: 科学出版社.

张燕蓂. (2005). *性别差异在语言使用中的差异*. 福州: 福建师范大学.

左民安著. (2005). *细说汉字*. 北京: 九州出版社.

姓氏人名用字分析统计. (1991). 北京: 語文出版社.

中国社会科学院语言研究所. (2021). *现代汉语词典*. 上海: 商务印书馆.

完顏, & 紹元. (1994). *趙錢孫李, 中國姓名文化*. 上海: 上海古籍出版社.

杨永林. (2004). *社会语言学研究*. 上海: 上海外语教育出版社.

王力. (1956). *汉语史稿*. 北京: 中华书局

阿法男 VS 貝塔男 - 感情板 <https://www.dcard.tw/f/relationship/p/235096599>.

大 БКРС <https://bkrs.info/>

<https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2014/10/09/kitajskij-matriarhat>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- 汉语成语词典. (1995). 清朝: 四川辞书出版社.
- 新华歇后语词典. (2008). 上海: 商务印书馆.
- 现代汉语成语词典. (2009). 上海: 上海辞书出版社.
- 新编成语典. (2017). 上海: 上海远东.
- 华夏妇女名人词典. (1988). 上海: 华夏出版社.
- 中国人名大辞典. (1998). 上海: 商务印书馆.
- 新华网络语言词典. (2012). 上海: 商务印书馆.
- 网新词语选编. (2014). 北京: 解放军出版社.

简评

在过去十年中，人们对语言性别非对称的兴趣不断增长：举办科学研讨会，期刊出现广泛披露性别问题，论文数量不断增加。众所周知，“性别”不久前来到语言学 - 翻译成英语的性别是性别的语法范畴。

中国语言学中“性别”的概念仍然探索得很少。仅在过去的 20 年里，汉语的性别关系和性别非对称领域才开始出著作和语言研究。在“性别”理论领域的研究过程中把性别，科学家们经常错过中西文化在性别领域的显着差异。与此同时，现代汉语是一种孤立的语言，在这种语言中没有语法范畴，即没有性别，大小写和时态。在研究不同性别的演讲者的词汇时，一方面需要区分使用的具体情况，另一方面需要区分性别标记的单位来表征男性和女性。

该研究相关性是由对汉语中的性别刻板印象及其在汉语世界图景中的代表性的研究决定的。此外，中国日益增长的影响力激活了世界进程中对“性别”主题的讨论，导致需要对其社会文化发展的结果进行全面研究，其中之一也是女男构词语素的发展。考虑到汉语在用语、互联网语言、姓名和地址等世界汉语图景领域的性别非对称和成见，还没有对汉语的语言特征进行充分的研究。该论文从语言层面的角度探讨了“性别”、“性别刻板印象”、性别关系的表达等概念。直到今天，这种复杂的科学问题还没有在语言学家的作品中找到足够的解决方案。

在这方面，该论文得目标是在现代汉语中研究男女构词语素的功能特征。

为了实现此目标，设想了以下任务：

- 分析现代汉语中性别刻板印象的理论基础；
- 明确“性别”和“性别非对称”的定义；
- 描述性别陈规定型观念的现象；

- 追溯中国现代世界图景中性别关系的形成；
- 研究和描述象形文字作为汉语基础的写作；
- 阐明现代汉语语素的本质；
- 来表征原点男女语素；
- 分析和表征现代汉语中性别刻板印象在各个层面的表现；
- 用成语的材料通过男女构词语素的棱镜识别现代汉语中性别非对称的表现；
- 用互联网词语的材料通过男女构词语素的棱镜研究现代汉语中性别刻板印象的表现；
- 用中文名称形式的材料通过男女构词语素的棱镜研究现代汉语中性别刻板印象的表现。

现代汉语的性别刻板印象是 研究对象。

研究的主题 是现代汉语中性别刻板印象的语言方面。

研究资料是从汉语词汇和短语词典中连续抽样选出的语言单位即汉语成语词典、中国谚语大词典、现代汉语词汇基金、新编成语典{新版}，反映现代网络词汇的汉语各种文体的文章，研究中国名字的材料是华夏妇女名人词典、中国人名大辞典。

意义研究结果证明，本研究的资料可用于汉语词典学、语言文字学、语言学、象形文字和汉语历史的研究。

该论文的结构包括导言、三章和每章的结论、一般结论、摘要和使用的资料来源清单。

该导言证明选择主题的合理性，揭示本研究的相关性，定义研究的目的和目标，研究对象和研究主题，揭示研究的科学新颖性，研究结果批准的实际意义和数据。

第一部分致力于分析研究的理论基础。现代汉语中的性别刻板印象。明确了“性别”和“性别非对称”的定义,表征了性别刻板印象现象,追溯了现代中国世界观中性别关系的形成。

第二部分专门研究现代汉语中性别刻板印象表达的语言方面,即现代汉语语素概念的研究和语素的起源女和男通过象形文字形成的棱镜作为中国语言的基础。我们还对现代汉语中性别刻板印象在不同层次上的反映进行了表征。

第三部分,我们通过构词语素的棱镜,致力于现代汉语中性别刻板印象的表现女和男对中国短语单位的材料,在互联网和以中文名称的形式。

该结论总结研究结果,通过构词语素的棱镜分析现代汉语中性别刻板印象的表现 女和男对中国短语单位的材料,在互联网和 以中文名称和地址的形式。